

Tuva Nesheim Flatebakken

Europeisk forsvarssamarbeid fra et nordisk perspektiv

En kvantitativ analyse av hva som driver den nordiske opinionens støtte til økt forsvarssamarbeid i EU

Bacheloroppgave i Europastudier med statsvitenskap

Veileder: Lise Rye

Mai 2023

Tuva Nesheim Flatebakken

Europeisk forsvarssamarbeid fra et nordisk perspektiv

En kvantitativ analyse av hva som driver den nordiske opinionens støtte til økt forsvarssamarbeid i EU

Bacheloroppgave i Europastudier med statsvitenskap
Veileder: Lise Rye
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Eksterne kriser og økt usikkerhet i det europeiske sikkerhetslandskapet har de siste årene bidratt til en styrking av sikkerhets- og forsvarssamarbeidet gjennom Den europeiske union (EU). I etterkant av den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022, har de nordiske EU-statene dessuten gjennomgått sikkerhetspolitiske retningskifter gjennom den danske opphevelsen av forsvarsforbeholdet, og Sverige og Finlands brudd med den tradisjonelle alliansefrikkepolitikk gjennom sine søknader om medlemskap i The North Atlantic Treaty Organization (NATO). Dette gir muligheter for tettere europeisk sikkerhetssamarbeid i Norden. Samtidig aktualiseres opinionens holdninger, da støtte i opinionen har betydning for den europeiske sikkerhetspolitikens legitimitet og videre utvikling. Denne oppgaven skal derfor undersøke *hvilke faktorer som bidrar til støtte til økt forsvarssamarbeid i EU*, med et fokus på opinionen i de nordiske medlemsstatene. Oppgaven undersøker også *hvorvidt opinionen i de nordiske medlemsstatene er mer skeptiske til denne formen for integrasjon sammenlignet med opinionen i resten av EU*. Undersøkelsen gjennomføres ved en statistisk regresjonsanalyse av Eurobarometer-data fra sommeren 2022, med teoretisk forankring i sosial identitetsteori og utilitaristiske forklaringer basert på innbyggerses trusselvurderinger og Catherine de Vries *benchmarking*-modell.

Undersøkelsen peker på et positivt inntrykk av EU, tillit til NATO og en oppfatning av den russiske invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel som de viktigste faktorene knyttet til støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid, både Norden og i resten av EU. Sammenlignet med resten av EU, fremstår et positivt inntrykk av EU og tillit til NATO som mer betydningsfullt for den nordiske opinionens støtte. Samtidig virker innbyggernes vurdering av invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot EU å være mindre betydningsfulle for støtten i Norden enn i resten av EU. Mens støtten i den nordiske opinionen som helhet er svært jevn med støtten i resten av EU, peker analysen derimot på forskjeller innad i Norden. Sammenlignet med opinionens støtte i resten av EU, er den danske støtten tydelig lavere, mens støtten i Sverige er svært jevn. I Finland er opinionens støtte til økt forsvarssamarbeid derimot høyere enn i resten av EU.

Abstract

External crises and increased insecurity in the European security landscape have over the last years contributed to increased security- and defence cooperation through the European Union (EU). The Nordic EU-members have gone through changes in their security policy orientations in the aftermath of the Russian invasion of Ukraine, through the Danish abolition of the opt-out from the Common Security and Defence Policy (CSDP), and the Swedish and Finnish break with traditional non-alignment policy through applications for membership in the North Atlantic Treaty Organization (NATO). This creates opportunities for closer European security cooperation in the Nordic region. It also emphasizes public attitudes towards such development, because public support is important for the legitimacy and further development of the European security policy. This thesis aims to answer *which factors increase support for expanded defence cooperation in the EU*, with a focus on public opinion in the Nordic member states. The thesis also explores *whether public opinion in Nordic countries are more sceptic towards this type of integration than the public opinion in the rest of the EU*. The analysis is conducted through a statistical regression analysis of data from the summer 2022 Eurobarometer-survey, and builds on social identity theory and utilitarian explanations based on citizens' threat assessments and Catherine de Vries benchmarking-model.

The analysis indicates that a positive image of the EU, trust in NATO, and a perception of the Russian invasion of Ukraine as a security threat is the most important factors for support for increased European defence cooperation in the Nordics and the rest of the EU. A positive image of the EU and support for NATO seems to be more important for the Nordic support compared to the rest of the EU, while evaluations of the invasion of Ukraine as a security threat towards the EU seems to be of lesser importance. Public support in the Nordic region as a whole is quite equal to the support in the rest of the EU, but the analysis finds differences between the three Nordic countries. Compared to the public support in the rest of the EU, the Danish support is clearly lower, while the Swedish support is quite equal. However, the support for increased defence cooperation in Finland is higher compared to the rest of the EU.

Innhold

Tabeller	viii
Forkortelser	viii
1 Innledning	9
1.1 EUs sikkerhetspolitiske utvikling og endringer i det europeiske sikkerhetslandskapet.....	10
1.2 Opinionen og europeisk sikkerhetssamarbeid.....	11
2 Forskningslitteratur og avledede hypoteser	13
2.1 Generell støtte til EU.....	13
2.2 Sosial identitetsteori	13
2.3 Utilitarisme, <i>benchmarking</i> og trusselvurderinger	15
3 Metodisk tilnærming	19
3.1 Data	19
3.2 Variabler og operasjonalisering	19
3.3 Metodiske svakheter	21
4 Analyse.....	23
4.1 Beskrivende statistikk	23
4.2 Blokkvis lineær regresjon	23
5 Diskusjon.....	26
6 Konklusjon.....	29
Referanser.....	31
Vedlegg.....	37

Tabeller

Tabell 1: Beskrivende statistikk: støtte til økt forsvarssamarbeid i EU	23
Tabell 2: Blokkvis lineær regresjon: EU ekskludert Norden	23
Tabell 3: Blokkvis lineær regresjon: Norden (samlet)	24
Tabell 4: Blokkvis lineær regresjon: Danmark	24
Tabell 5: Blokkvis lineær regresjon: Sverige	25
Tabell 6: Blokkvis lineær regresjon: Finland.....	25

Forkortelser

EU	Den europeiske union
CFSP	Common Foreign and Security Policy
CSDP	Common Security and Defence Policy
EEAS	European External Action Service
NATO	North Atlantic Treaty Organization
CSPs	Core state powers

1 Innledning

Samarbeidet på forsvars- og sikkerhetsområdet gjennom Den europeiske union (EU) har gjennomgått betydelig styrking og utvikling de siste årene, og denne utviklingen kan blant annet knyttes til eksterne kriser og et europeisk sikkerhetslandskap preget av økt usikkerhet (Knutsen, 2022; Claes & Førland, 2020; Græger, 2019; Juncos & Pomorska, 2021). I Norden har man allerede sett endrede rammebetingelsene for europeisk sikkerhetssamarbeid i kjølvannet av den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022. De tre nordiske EU-statene gjennomgikk i løpet av 2022 en sikkerhetspolitisk reorientering, der Sverige og Finland formelt gikk bort fra alliansefrihet gjennom sine søknader om NATO-medlemskap, mens Danmark opphevet forsvarsforbeholdet som innebar fritak fra deltakelse i EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (CFSP). Dette gir forutsetninger for tettere forsvars- og sikkerhetssamarbeid i Norden og i Europa, og aktualiserer dermed betydningen av opinionens støtte for den europeiske sikkerhetspolitikken demokratiske legitimitet (Graf, 2020; Peters, 2014) og videre utvikling (Ray & Johnston, 2007; Eichenberg, 2003). Samtidig har både nordisk opinion og betydningen av individuelle trusselvurderinger fått lite spesifikk oppmerksomhet i tidligere undersøkelser av innbyggers holdninger til EUs sikkerhets- og forsvarspolitik.

Med denne konteksten som bakgrunn, skal denne oppgaven undersøke *hvilke faktorer som bidrar til støtte til økt forsvarssamarbeid i EU*, med et fokus på opinionen i de nordiske medlemsstatene. Oppgaven undersøker også *hvorvidt opinionen i de nordiske medlemsstatene er mer skeptiske til denne formen for integrasjon sammenlignet med opinionen i resten av EU*. Undersøkelsen gjennomføres ved en statistisk regresjonsanalyse av Eurobarometer-data fra sommeren 2022. Analysen peker på et positivt inntrykk av EU, tillit til NATO og en oppfatning av den russiske invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel som de viktigste faktorene knyttet til støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid, både Norden og i resten av EU. Et positivt inntrykk av EU og tillit til NATO fremstår med større betydning for støtten i Norden enn i resten av EU, samtidig som innbyggernes vurdering av invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot EU fremstår som mindre betydningsfull i Norden. Analysen finner ikke svakere støtte til økt forsvarssamarbeid hos den nordiske opinionen som helhet, men identifiserer derimot forskjeller innad i Norden. Sammenlignet med resten av EU er støtten i Danmark tydelig lavere, mens den svenske opinionens støtte er svært jevn med resten av EU. Støtten i Finland er derimot høyere enn i resten av EU.

Oppgaven starter med en kort redegjørelse av EUs utvikling på forsvars- og sikkerhetsområdet, og tidligere forskning på opinionens holdninger til CFSP. Det neste kapitlet plasserer oppgaven i en større forskningsmessig sammenheng ved å presentere og diskutere forskningslitteraturen som utgjør det teoretiske grunnlaget for oppgavens hypoteser og inkluderte variabler. Deretter utledes hypotesene som legges til grunn i analysen, forankret i de teoretiske bidragene fra sosial identitetsteori og utilitaristiske forklaringer basert på innbyggernes trusselvurderinger og Catherine de Vries *benchmarking*-modell. Kapittel 3 redegjør for oppgavens metodiske tilnærming gjennom en presentasjon av oppgavens forskningsmetode, datagrunnlag, inkluderte variabler og metodiske svakheter. Analysen presenteres i kapittel 4, mens funnene

diskuteres opp mot oppgavens hypoteser i kapittel 5. Avslutningsvis gir konklusjonen et kort sammendrag av oppgaven og presenterer undersøkelsens viktigste funn.

1.1 EUs sikkerhetspolitiske utvikling og endringer i det europeiske sikkerhetslandskapet

På tross av sikkerhet og fred som sentrale elementer i europeisk integrasjon fra begynnelsen, har forsøk på sikkerhetspolitisk integrasjon gjennom årenes løp møtt motstand fra nasjonale myndigheter (Tocci, 2018; Bishop, 2018; Rieker, 2009). EUs *Common Foreign and Security policy* (CFSP) eller felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, ble etablert med Maastricht-traktaten i 1992 (Claes & Førland, 2020), og videre tilført en *Common Security and Defence Policy* (CSDP), eller felles sikkerhets- og forsvarspolitik, under Køln-toppmøte i 1999 (Græger, 2019). Videre erklærte Lisboa-traktaten at "The Union's competence in matters of common foreign and security policy shall cover all areas of foreign policy and all questions relating to the Union's security, including the progressive framing of a common defence policy that might lead to a common defence." (Lisboa-traktaten, 2007, art. 10c).

CSDP er en integrert del av EUs krisehåndteringsmekanismer organisert under den europeiske utenriktjenesten (EEAS), med ansvar for styrking av internasjonal sikkerhet, fredsbevarende operasjoner og konfliktforebyggende arbeid (EEAS, 2021). Selv om det ikke eksisterer noen forent europeisk hær i dag, har det europeisk forsvars- og sikkerhetssamarbeid likevel gjennomgått en betydelig styrking og institusjonalisering de siste tiårene (European Parliament, 2021; Knutsen, 2022; Claes & Førland, 2020; Græger, 2019). Ambisjoner om en økt rolle for EU som sikkerhetsaktør er uttrykt gjennom EUs globale strategi fra 2016, som inkluderer et mål om strategisk autonomi (EEAS, 2019), og videre gjennom EUs strategiske kompass fra 2022, som blant annet inkluderer opprettelsen av en egen innsatsstyrke til krisesituasjoner (EEAS, 2022). Blant konkrete tiltak kan man videre trekke frem tettere samarbeid og koordinering med *The North Atlantic Treaty Organization* (NATO), etableringen av det permanente strukturerte forsvarssamarbeidet (PESCO), og tilretteleggelse for tettere samarbeid i forsvarsindustrien gjennom Det europeiske forsvarsfondet (EDF) (Svendsen, 2019; Svendsen & Rieker, 2019; Græger, 2019).

Juncos & Pomorska (2021) peker på hvordan EUs medlemsstater virker å søke mot hverandre for å bli mer motstandsdyktige ved eksterne kriser, og at økt usikkerhet dermed kan bidra til styrking av CFSP. Den russiske annekasjonen av Krim i 2014 (Riddervold, 2021; Claes & Førland, 2020) og et svekket amerikansk fokus på Europa til fordel for Kina (Bjur & Rø, 2023; Knutsen, 2022; Riddervold, Trondal & Newsome, 2021), er konkrete endringer i det europeiske sikkerhetslandskapet som trekkes frem blant drivkrefter bak økt europeisk sikkerhetssamarbeid. Samtidig har de nordiske EU-landenes sikkerhetspolitiske orienteringer gjennomgått endringer i kjølvannet av den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022. Mens Sverige og Finland gikk bort fra sin tradisjonelle alliansefrie politikk ved søknader om NATO-medlemskap i mai 2022 (NATO Parliamentary Assembly), avskaffet Danmark forsvarsforbeholdet gjennom folkeavstemning i juni 2022 (Folketinget, 2022).

1.2 Opinionsen og europeisk sikkerhetssamarbeid

Europeisk utenriks- og sikkerhetssamarbeid har hatt høy støtte blant europeiske innbyggere allerede fra den europeiske integrasjonens tidlige år (Manigart & Marlier, 1993; Eichenberg, 2003; Kernic, 2009), og CFSP har over tid vært blant de mest populære av EUs politikkområder (Schilde, Anderson & Garner, 2019; Ray & Johnston, 2007; Hooghe, 2003). Den tilsynelatende sterke og stabile offentlige støtten har fått oppmerksomhet grunnet utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikken tradisjonelle status som den nasjonale suverenitetens "kjerne" og "siste bastion" (Kiratli 2015; Eichenberg, 2003). Den høye offentlige støtten til europeisk forsvarssamarbeid er av flere teoretikere blitt avvist som "*permissive consensus*", et begrep som viser til samtykke på bakgrunn av manglende interesse og kunnskap fremfor genuine støtte (Hooghe & Marks, 2009). Dette synet bygger på en antakelse om at utenriks-, sikkerhets- og forsvarsfeltet er komplekse områder hvor innbyggere har begrenset innsikt og forståelse (Schilde et al, 2019) og kan knyttes til *the Almond-Lippmann consensus*, der den amerikanske opinionen beskrives som uinformert, uinteressert, irrasjonell og "humørdrevet" (Holsti, 1992). I en europeisk kontekst formidles dette synet eksempelvis av Sinnott (1997), som argumenterte for at respondentenes holdninger bygde på et "svakt kognitivt grunnlag" der deres manglende kjennskap til forsvarspolitik hadde en forvrengende effekt på resultatene av meningsmålinger, og først og fremst representerte likegyldighet eller såkalte *non-attitudes* (Sinnott, 1997; Wagner, 2005).

Flere har senere utfordret *the Almond-Lippmann consensus*. Eichenberg (2003) knytter argumentene om innbyggernes likegyldighet til den store andelen som oppga "vet ikke" ved spørsmål relatert til europeisk forsvarssamarbeid i tidlige meningsmålinger fra 1950-tallet, da initiativer til europeisk forsvarssamarbeid fortsatt var relativt nytt og ukjent for opinionen. Videre påpeker Schilde et al (2019) at andelen som har svart "vet ikke" ved forsvarsrelaterte spørsmål i senere tid har vært blant de laveste sammenlignet med spørsmål knyttet til andre områder. Det er dessuten blitt argumentert for at amerikansk og europeisk opinion har både bevisste og konsekvente holdninger på det utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske området (Schilde et al, 2019; Schoen, 2008; Ray & Johnston, 2007; Peters, 2014; Davis, 2007), i tillegg til å reagere systematisk og rasjonelt på politikken som føres (Eichenberg & Stoll, 2003; Kentmen, 2010).

Opinionens holdninger må dermed sies å være av betydning. Samtidig som offentlig støtte utgjør en del av den europeiske forsvars- og sikkerhetspolitikken demokratiske basis (Peters, 2014) og bidrar til dens legitimitet (Graf, 2020; Wagner, 2005), aktualiseres opinionen ytterligere gjennom koblinger til den faktiske politikktutforming. For det første kan innbyggers rasjonelle vurderinger av utenriks- og forsvarspolitiske beslutninger fungere som en viktig indikator på deres støtte til myndighetene (Kentmen, 2010), og dermed gi politiske eliter insentiver til å ta hensyn til opinionen ved beslutninger (Schoen, 2008). Videre beskriver Matlary (2009) en "*de-securization*" av sikkerhetspolitikken, hvor feltet i økende grad har beveget seg vekk fra statusen som et spesielt politikkområde dominert av en liten elite med "spesiell innsikt og spesielle mandater" (s. 3-4), til en normalisert del av nasjonale politiske debatter. Dermed kan opinionen bidra til at den nasjonale politiske dynamikken legger betydelige begrensninger på myndigheters utenriks- og sikkerhetspolitiske handlingsrom (s. 66). Studier peker dessuten på at myndigheter ikke bare begrenses, men også responderer på innbyggernes forsvarspolitiske preferanser, noe som tyder på at opinionen kan utgjøre

en bestemmende faktor for senere politikendringer (Ray & Johnston, 2007; Eichenberg, 2003).

Danskene og svenskenes nei til innføringen av euro gjennom folkeavstemning, og danskernes *opt-outs* fra CSDP og EUs justis- og innenrikssamarbeid etter folkets avvisning av Maastricht-traktaten i 1992 (Folketinget, 2022; Sveriges riksdag, 2022), har gitt Sverige og Danmark et generelt rykte blant unionens mer integrasjonsskeptiske medlemmer (Nielsen, 2017). Finland omtales derimot som det eneste pro-integrasjonistiske av de nordiske medlemsstatene (Rauno, 2007; Kite, 2006). Når det kommer til sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid mer spesifikt, beskriver Peters (2014) de nordiske EU-landene og Storbritannia som en hard kjerne av skepsis hvor den offentlige støtten ligger tydelig lavere enn EU-gjennomsnittet, mens Finland spesifikt utpekes som en "sterk motstander". Samtidig må det poengteres at de nordiske EU-landenes sikkerhetspolitiske reorienteringer i 2022 har hatt støtte i befolkningen. Mens det danske forsvarsforbeholdet ble opphevet på bakgrunn av flertallets vilje i folkeavstemning, uttrykte en majoritet av både svensk og finsk opinion en positiv holdning til NATO-medlemskap i meningsmålinger (Forsberg, 2022). Det er dermed interessant å ta et nytt blikk på den på den nordiske opinionens holdninger til økt europeisk forsvarssamarbeid.

Et endret europeisk sikkerhetslandskap, utvikling på EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske område og betydningen av opinionens preferanser for veien videre utgjør bakgrunnen for denne oppgavens fokus på opinionens holdninger til økt forsvarssamarbeid i EU. Samtidig ønsker oppgaven å rette blikket mot de de nordiske EU-landene, da deres sikkerhetspolitiske reorienteringer kan gi muligheter for tettere forsvarspolitisk samarbeid i Norden og i Europa. I lys av denne utviklingen er det dessuten interessant å se nærmere på hvordan innbyggerses trusselvurderinger henger sammen med støtten til forsvarssamarbeid i EU. Samtidig som et konkret spørsmål om holdning til økt forsvarssamarbeid i EU relativt nylig ble inkludert i Eurobarometers spørreundersøkelser, har både betydningen av individuelle trusselvurderinger og den nordiske opinionen fått lite oppmerksomhet i tidligere forskning på hva som driver holdninger til EUs sikkerhets- og forsvarspolitikk.

2 Forskningslitteratur og avledede hypoteser

2.1 Generell støtte til EU

Generelle støtte og positive vurderinger av EU kan drive støtte til spesifikk integrasjon og spesifikk EU-politikk (De Vreese & Kandyla, 2009; Schoen, 2008). Eksempelvis peker Gabel & Anderson (2002) på hvordan innbyggers holdninger til CFSP er relatert til deres generelle holdninger til europeisk integrasjon, mens Kentmen (2010) argumenterer for at innbyggere evaluerer mindre allmenkjente områder som CFSP på bakgrunn av mer synlige deler av EU-prosjektet, eksempelvis europeisk økonomisk integrasjon. Det er dermed naturlig å anta at innbyggers holdning til økt forsvarssamarbeid i EU henger sammen med deres generelle inntrykk av EU, og denne antakelsen gir grunnlag for oppgavens første hypotese.

Hypotese H₁: *Respondenter som har et positivt inntrykk av EU antas å være mer positive til økt forsvarssamarbeid i EU.*

2.2 Sosial identitetsteori

Innbyggere baserer sine evalueringer av EU og sine holdninger til europeisk integrasjon på sine følelser av tilknytning og identifikasjon med Europa (Risse 2010; Kentmen, 2010; Hooghe & Marks, 2005). Denne sammenhengen kan knyttes til sosial identitetsteori, som vektlegger betydningen av kollektive identiteter som nasjonale eller andre territorielle identiteter, for tillit til og aksept av politiske systemer (Gustavsson & Stendahl, 2020; Berg & Hjerm, 2010), i tråd med Max Webers beskrivelse av nasjonal identitet som det nødvendige "limet" i politiske fellesskap (Offe, 2000). Kollektive identiteter der medlemmene identifiserer seg med hverandre kan knyttes til dannelsen av inn- og utgrupper, der inn-gruppen oppleves som et fellesskap på bakgrunn av likhet, og andre medlemmer i inn-gruppen dermed oppfattes som mer pålitelige (Lenard & Miller, 2017). Denne logikken viser også til at innbyggere som identifiserer seg med et politisk fellesskap også vil identifisere seg med fellesskapets institusjoner. Dermed øker sannsynligheten for tillit til institusjoner når innbyggerne anser seg som en del av fellesskapet i institusjonens myndighetsområde (Harteveld, van der Meer & De Vries, 2013).

Sosial identitetsteori peker på at individer har flere identiteter, også territorielle, som kan fungere som komplementære eller utfyllende fremfor å stå i konflikt med hverandre (Delanty, 2015; Citrin & Sides, 2004, Fligstein, Polykova & Sandholtz, 2012; Risse, 2019). Blant annet argumenterer Risse (2010; 2014; 2019) for at en majoritet av europeere føler seg knyttet til Europa, og beskriver i likhet med Citrin & Sides (2004), Fligstein, Polykova & Sandholtz (2012) og Bjørnbekk (2020) fremveksten av et europeisk identitetsfellesskap som en *civic identity*. Mens motsatsen *ethnic identity* viser til et identitetsfellesskap basert på eksempelvis felles etnisk tilhørighet, slektskap, språk og religion (Chandra, 2006), beskrives *civic identity* som en forståelse av nasjonal identitet som en slags rettslig status blant individer som aksepterer et gitt rettslig, politisk og

sosialt system (Fligstein et al, 2012). Risse (2010; 2014) viser til at de fleste europeere primært identifiserer seg med nasjonalstaten før de oppgir en identifikasjon med Europa som en sekundær tilhørighet. Risse beskriver denne formen for europeisk identitetstilknytning som et "lag" utenpå den nasjonale identiteten, og disse innbyggerne betegnes som inklusive nasjonalister med *nested* eller *dual identities* (Risse 2010, 2014). Innbyggere som kun identifiserer seg med nasjonalstaten beskrives derimot som eksklusive nasjonalister, og Risse knytter denne typen territoriell identifikasjon til motstand mot integrasjon.

Sverige og Danmarks nølende holdning til generell europeisk integrasjon har også blitt knyttet til identitetsteoretiske forklaringer. Eksempelvis blir Skandinavia av Risse (2010) omtalt som en region hvor majoriteten av innbyggerne fortsatt har eksklusive fremfor *europeserte* nasjonale identiteter. Dette er i tråd med Silander & Wallins (2005) beskrivelse av en tradisjonell svensk forståelse av Sverige som utenfor fremfor *i* Europa, og med betydelig sterkere lojalitet og identitet på det nasjonale enn på det europeiske nivået. Videre beskriver Hansen & Wæver (2001) tanken om en nasjonalstat basert på det suverene folket som et sentralt konsept i danskenes nasjonale identitetsforståelse.

Flere studier har også pekt på en sammenheng mellom tilknytning til Europa og spesifikk støtte til CFSP og CSDP (Graf, 2020; Kiratli, 2015; Irondelle, Mérand & Foucault, 2015; De Vreese & Kandyla, 2009). Bremer, Genschel & Jachenfucs (2020) peker på europeisk identitet som en sterk og relativt stabil predikerende faktor for støtte til integrasjon av såkalte *core state powers* (CSPs), der det utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske feltet inngår. Disse beskrives av Bremer et al (2020) som statlige myndighetsområder som definerer staten som fellesskap, i dette tilfellet gjennom å gi midler til selvbestemmelse og ytre suverenitet – to sentrale konsepter i en sterk nasjonal identitetsforståelse (Schoen, 2008). For individer med sterk nasjonal identitet og svak europeisk tilknytning oppfattes integrasjon av CSPs derimot som en trussel knyttet til "frykten for nasjonalstatens bortgang, og fremveksten av en europeisk superstat" (Bremer et al, 2020). Også Hartevelt et al (2013) trekker frem nasjonal identitet som en generell forklaring på hvorfor innbyggere ønsker å beholde politikkområder som optimalt kan håndteres overnasjonalt på det nasjonale nivået. De Vreese & Kandyla (2009) peker på hvordan forsvars- og sikkerhetspolitisk integrasjon mer spesifikt kan oppleves som en begrensning av nasjonale myndigheters handlingsrom, og dermed som en trussel mot nasjonalstaten. Også Kentmen (2010) peker på nasjonale forsvar som et symbol på nasjonal suverenitet, og hvordan integrasjon på sikkerhets- og forsvarsfeltet dermed oppleves som en særlig trussel for individer som mangler identitetstilknytning til Europa. Samtidig understreker Bremer et al (2020) at individer med en europeisk identitetstilknytning kan oppleve integrasjon av CSPs som et middel for realisering av denne identiteten, da kollektive identiteter tilrettelegger for følelser av solidaritet og minsker frykten for materielle eller økonomiske tap.

Nordisk motstand mot europeisk forsvarsintegrasjon knyttes også av Bailes (2006) til en nordisk innstilling til forsvarspolitikk basert på uavhengighet og selvbestemmelse, i tråd med de teoretiske koblingene mellom suverenitets- og selvbestemmelsesbasert nasjonal identitet og motstand mot forsvarsintegrasjon (Bremer et al, 2020; Schoen, 2008; De Vreese & Kandyla, 2009; Kentmen, 2010). Et spesifikt eksempel trukket frem av Bailes (2006) er finsk opinions uttrykte ønske om nasjonalt selvforsvar fremfor å stole på beskyttelse utenfra, kombinert med motstand mot at deres soldater skal "utkjempe noen andres kriger under noen andres kommando" (s. 20). Dette kan knyttes til landets lange

nøytralitetstradisjoner, noe som også har preget Sveriges forhold til omverdenen. Også i Danmark har opinionen tradisjonelt uttrykt sterk støtte til at forsvarsbeslutninger skal forbli i nasjonale myndigheters hender (Miles, 2006), og opinionens mostand mot deltakelse i CSDP er blitt knyttet til danskenes generelt skeptiske holdning til politisk integrasjon (Tiilikainen, 2006; Rieker, 2006).

Hypotese H₂: *Respondenter med sterkere nasjonal identitet forventes å være mer negative til økt forsvarssamarbeid i EU.*

Hypotese H₃: *Respondenter med sterkere tilknytning til Europa forventes å være mer positive til økt forsvarssamarbeid i EU.*

Hypotese H₄: *Respondenter i de nordiske landene forventes å være mindre positive til økt forsvarssamarbeid i EU*

2.3 Utilitarisme, *benchmarking* og trusselvurderinger

Utilitaristiske modeller bygger på en antakelse om at innbyggeres holdninger til EU formes av rasjonelle kost-nytte kalkuleringer av den europeiske integrasjonens konsekvenser for deres velferd og interesser (Schoen, 2008; Gabel 1998b). Mens tidligere studier har pekt på rollen innbyggeres utilitaristiske, økonomiske vurderinger spiller for generell støtte til europeisk integrasjon (Eichenberg & Dalton, 1993; Gabel & Palmer, 1995; Gabel, 1998a; Hooghe & Marks, 2005), viser andre studier til at holdninger til europeisk sikkerhets- og forsvarssamarbeid mer spesifikt, baserer seg på utilitaristiske vurderinger av også andre interesser og goder. Eksempelvis trekker Carruba & Singh (2004) frem hvordan integrasjon av disse politikkområdene utover å påvirke innbyggeres økonomiske sikkerhet gjennom budsjettmessige prioriteringer mellom forsvar og sosiale formål, også påvirker goder som nasjonal suverenitet og nasjonal sikkerhet, der de to sistnevnte utpekes som mest betydningsfulle.

Utilitaristiske forklaringer antar at innbyggere er instrumentelle velgere som vurderer de antatte konsekvensene av politiske beslutninger når de utformer sine holdninger til CFSP. Fordi utilitaristiske forklaringer antar at støtte vil avhenge av hvem som gjør seg mest tjent på integrasjon eller samarbeid, aktualiseres både forklarende faktorer på statsnivå og i statenes eksterne omgivelser. I tråd med dette argumenter Catherine De Vries (2018; 2017) gjennom sin *benchmarking*-teori for at holdninger til EU utformes gjennom sammenlikninger med alternative situasjoner, noe som understreker nasjonale konteksters betydning for innbyggeres motstand eller støtte til europeisk integrasjon. Benchmarking-modellen bygger på tidligere teori som vektlegger effekten av nasjonal kontekst for innbyggeres holdninger til integrasjon. Eksempelvis argumenter Sanchez-Cuenca (2000) for at kostnadene ved å overføre nasjonal myndighet eller suverenitet oppfattes som lavere der EU vurderes som fordelaktig sammenlignet med det nasjonale alternativet. Slik fungerer EU som en form for "livbåt", samtidig som støtten til integrasjon vil synke hvis eksempelvis en *opt-out* fremstår som et bedre alternativ (De Vries, 2017).

Dessuten er forsvars- og sikkerhetspolitikk i likhet med andre CSPs, politikkområder hvor noen stater kan ha stor materiell vinning mens andre stater i større grad vil dele av sine

ressurser enn å motta økte goder (Bremer et al, 2020). Carruba & Singh (2004) peker på at økning av en gode anses som mer verdifullt jo mindre et individ allerede har av goden, og antar dermed at innbyggere i større grad verdsetter økt nasjonal sikkerhet når sikkerhetsnivået allerede er lavt. Dermed vil innbyggere i land med sterke nasjonale forsvarskapabiliteter tjene mindre på sikkerhets- og forsvarssamarbeid sammenlignet med land med svakere kapabiliteter, noe som fører til lavere støtte i disse landene (Schoen 2008; Carruba & Singh, 2004).

Hypotese H₅: *Respondenter med tillit til sitt nasjonale forsvar forventes å være mer negative til økt forsvarssamarbeid i EU.*

I mange europeeres evalueringer av europeisk forsvarssamarbeid fremstår ikke kun nasjonalstaten, men også det transatlantiske sikkerhetssamarbeidet gjennom *the North Atlantic Treaty Organization* (NATO), som et alternativ. I tråd med *benchmarking*-teorien kan kollektivt forsvar gjennom NATO-medlemskap forstås som en fordelaktig situasjon som minsker den utilitaristiske verdien av europeisk forsvarssamarbeid gjennom EU, og dermed medføre lavere oppslutning om denne typen europeisk samarbeid. Eksempelvis knytter Schoen (2008) nasjoner med sikkerhetspolitiske tradisjoner basert på sterk tilknytning til USA og NATO opp mot svakere støtte til europeisk forsvarsintegrasjon. Basert på *benchmarking*-modellens antakelse om EU som en "livbåt", vil støtten til forsvarssamarbeid gjennom EU samtidig øke i situasjoner hvor NATO-medlemskapet virker som et mindre fordelaktig alternativ. Europeeres evalueringer av NATO-medlemskapet kan videre antas å påvirkes av deres evalueringer av USA og det transatlantiske forholdet. Eksempelvis peker data fra 1980-tallet mot en sammenheng mellom USAs utenrikspolitiske handlinger og offentlig støtte til europeisk forsvarssamarbeid, og viser til at misnøye med USA er en faktor som får europeere til å ønske økt uavhengighet fra NATO og flere felleseuropeiske løsninger på det sikkerhetspolitiske feltet (Eichenberg, 2003). En nyere studie av Graf (2020) viser også til en sammenheng mellom europeiske innbyggers oppfatning av svekket amerikansk engasjement i Europa og økt støtte til europeisk forsvarsintegrasjon.

Hypotese H₆: *Respondenter med tillit til NATO forventes å være mer negative til økt forsvarssamarbeid i EU.*

Nasjonale utenriks- og sikkerhetspolitiske tradisjoner kan også påvirke ulikheter i støtte til europeisk forsvarssamarbeid mellom medlemsland. Som nevnt peker Schoen (2008) på at sikkerhetspolitiske tradisjoner basert på sterk tilknytning til NATO og USA kan virke negativt inn på den offentlige støtten til europeisk forsvarssamarbeid, og trekker i likhet med Rieker (2006) og Gebhard (2018) frem Danmark som et eksempel på et land med pro-amerikanske eller *atlantisistiske* sikkerhetspolitiske tradisjoner. Videre peker Schoen (2008) på en sammenheng mellom medlemsstater med svakere offentlig støtte til europeisk forsvarssamarbeid og lange nøytralitetstradisjoner. Sverige og Finland er eksempler på land med tradisjonell sikkerhetspolitisk orientering forankret i nasjonalt forsvar og nøytralitet (Rieker, 2006), videreført gjennom "militær alliansefrihet" etter inngåelsen av EU-medlemskap (Binnendijk & Rodihan, 2020). På tross av at svensk og finsk nøytralitetspolitikk har basert seg på en smalere form for nøytralitet i etterkant av

EU-medlemskapet, beskriver Beyer & Hoffmann (2011) nøytralitet som en norm forankret i svensk og finsk nasjonalidentitet. Herolf (2006, s. 34) omtaler også den offisielle alliansefrihets-politikken som mindre assosiert med sikkerhet over tid, og peker på at svenske og finske innbyggers tilknytning til denne normen kan kobles til andre faktorer, eksempelvis identitet.

Hypotesene må likevel tilpasses endringene i den sikkerhetspolitiske konteksten. Da den gjeldende Eurobarometer-undersøkelsen ble gjennomført hadde Sverige og Finland nylig sendt inn sine søknader om NATO-medlemskap (NATO Parliamentary Assembly, 2023), og dermed offisielt gått bort fra en sikkerhetspolitisk orientering basert på alliansefrihet. Mens et flertall i den svenske opinionen hadde uttrykt støtte til NATO-medlemskap i flere meningsmålinger før Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022 (Jonsson, 2015), økte den finske opinionens støtte til NATO-medlemskap drastisk og til en klar majoritet i månedene etter invasjonen (Forsberg, 2022). Det er naturlig å anta at *benchmarking*-hypotesene om en negativ sammenheng mellom tillit til NATO og støtte til økt forsvarssamarbeid i EU dessuten passer dårligere i den svenske og finske konteksten, fordi landene var tidlig i søknadsprosessen da spørreundersøkelsen ble gjennomført, og NATO formelt sett ikke utgjorde et alternativ på tidspunktet. Det er derimot grunnlag for å anta at variabelen "tillit til NATO" kan måle den svenske og finske opinionens holdning til internasjonalt forsvarssamarbeid eller ønske om et alternativ til kun nasjonalt forsvar, opp mot deres støtte til nøytralitet. I tråd med Grafs (2020) antakelse om en sammenheng mellom generell støtte til multilateralisme og støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid og presentert teori om nøytralitetsnormen som en forklaring på svensk og finsk motstand til europeisk forsvarssamarbeid, antas det at høyere tillit til NATO kan ha en positiv sammenheng med svensk og finsk støtte til økt forsvarssamarbeid i EU.

Hypotese H₇: *Svenske og finske respondenter med tillit til NATO antas å være mer positive til økt forsvarssamarbeid i EU.*

Land som står ovenfor eksterne trusler har større fortjeneste av sikkerhets- og forsvarssamarbeid. I tråd med det utilitaristiske perspektivet peker Schoen (2008) og Carruba & Singh (2004) på at disse landene dermed vil ha høyere offentlig støtte til europeisk forsvarssamarbeid. Også Irondelle et al (2015) peker på en sammenheng mellom sterkere trusselvurderinger og økt tilbøyelighet til å støtte europeisk forsvarssamarbeid. Bekymringer knyttet til integrasjonens negative konsekvenser for nasjonal suverenitet kan som tidligere nevnt kobles til en sterk nasjonal identitet og manglende tilknytning til Europa (Bremer et al, 2020; Kentmen, 2010; De Vreese & Kandyla, 2009). Samtidig antas innbyggers oppfatninger av eksterne trusler mot deres personlige eller nasjonale sikkerhet å svekke den negative effekten av sterk nasjonal identitet eller manglende europeisk tilknytning. I en slik kontekst kan forsvars- og sikkerhetssamarbeid heller vurderes som en styrking fremfor en trussel mot nasjonalstatens selvbestemmelse og suverenitet (Schoen, 2008), og anses som å beskytte felles europeiske interesser mot internasjonale krefter (De Vreese & Kandyla, 2009).

En studie av Eichenberg & Stoll (2003) viser til et sammenfall mellom opinionens oppfatninger av økte trusselnivåer og høyere støtte til økte forsvarsutgifter i blant annet

Sverige. Utover dette av fokuserer lite av litteraturen spesifikt på strategiske trusselvurderinger. Et unntak er en nyere studie av Graf (2020), som undersøker tyske innbyggers trusselvurderinger knyttet til Russlands militære aktivitet i Ukraina før 2020 og Donald Trumps kritiske holdning til NATO-samarbeidet, og disse vurderingenes sammenheng med innbyggers holdninger til en felles europeisk forsvarsstyrke. Studien viser at respondenter som oppfattet de to situasjonene som en trussel mot NATO som sikkerhetsfellesskap, også viste signifikant høyere støtte til en felles europeisk forsvarsstyrke. Dette funnet er interessant, fordi det tyder på at innbyggers holdninger til forsvarssamarbeid også påvirkes av trusler mot andre fellesskap enn det nasjonale.

Hypotese H₈: *Respondenter som oppfatter invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot landet sitt forventes å være mer positive til økt forsvarssamarbeid i EU.*

Hypotese H₉: *Respondenter som oppfatter invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot EU forventes å være mer positive til økt forsvarssamarbeid i EU.*

3 Metodisk tilnærming

Oppgaven bygger på en kvantitativ undersøkelse av den europeiske opinionens støtte til økt forsvarssamarbeid i EU med hovedfokus på opinionen i Danmark, Sverige og Finland. Analysen utføres gjennom statistisk metode. Forskningsdesignet er en multivariat lineær regresjonsanalyse med bruk av *Ordinary Least Squares* (OLS) estimat, og er et deduktivt design som ønsker å avkrefte eller støtte hypotesene utledet av den presenterte teorien. Analysen gjennomføres som blokkvis lineær regresjon i Stata, der de uavhengige variablene testes i tre ulike sett. Dette gir muligheten til å se endringer i modellenes forklaringskraft og i de ulike uavhengige variablenes innvirkning på den avhengige variabelen etter hvert som flere variabler legges til. Det første settet består av sosiodemografiske kontrollvariabler og en variabel som måler respondentenes generelle inntrykk av EU, mens den andre blokken i tillegg til disse består av variabler som måler nasjonal identitet, europeisk identitet, tillit til nasjonalt forsvar og tillit til NATO. Den tredje består av alle de nevnte variablene, men tester også for effektene av respondentenes vurdering av invasjonen av Ukraina som en trussel mot sin stat og mot EU.

3.1 Data

Oppgavens datagrunnlag er hentet fra Eurobarometer-undersøkelsen Standard Eurobarometer 97.5 (European Commission, 2023). Eurobarometer er en bred, tverrnasjonal spørreundersøkelse, og brukes av EU-institusjonene, forskningsinstitusjoner, mediene og offentligheten til å måle og følge den europeiske opinionen (European Union, i.d.). Undersøkelsene gjennomføres i hele EU, i tillegg til i flere andre europeiske territorier. Eurobarometer-undersøkelser anses som datasett med høy kvalitet i både datainnsamlingen og dataregistreringen, og dermed som et kildegrunnlag som gir god reliabilitet. Respondentene plukkes gjennom tilfeldig utvalg, som stratifiseres etter de nasjonale befolkningenes fordeling over områder, med hensyn til befolkningsstørrelse og befolkningstetthet (Eurobarometer Data Service, i.d.). Tilfeldig utvelgelse og stratifisering skal sikre representative utvalg (Burnham, Lutz, Grant & Layton-Henry, 2008), og dermed gi grunnlag for statistisk generalisering fra utvalget til populasjonen (Ringdal, 2018). Den aktuelle spørreundersøkelsens datainnsamling er gjennomført ved fysiske intervjuer i perioden juni til juli 2022 (European Union, 2022), og er blant de første Eurobarometer-undersøkelsene hvor respondentene blir spurt konkret om holdninger til økt forsvarssamarbeid i EU, og om de oppfatter invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot EU og mot sin stat. Datasettet er dermed svært aktuelt og godt egnet til å undersøke hvordan trusselvurderinger påvirker innbyggers holdninger til europeisk forsvarssamarbeid.

3.2 Variabler og operasjonalisering

Undersøkelsens avhengige variabel måler støtten til økt forsvarssamarbeid i EU. Variabelen er en kategorisk variabel på ordinalnivå, men behandles som en kontinuerlig variabel i analysen. Den er basert på Eurobarometer-spørsmålet QE4.4: *“Please tell to what extent you agree or disagree with each of the following statements: [...] Cooperation in defence matters at EU level should be increased”* (Eurobarometer, 2022b, s. 45). Dette spørsmålet har fire svarkategorier: “helt enig”, “delvis enig”, “delvis uenig” og “helt uenig” (Eurobarometer, 2022a, s. 45). Variabelen er omkodet slik at

svaralternativet "helt uenig" er rangert nederst med verdien 1, mens svaralternativet "helt enig" har fått den høyeste verdien 4.

Analysens første gruppe uavhengige variabler er grunnleggende kontrollvariabler, og kontrollerer for betydningen av de sosiodemografiske faktorene alder, kjønn, utdanning og sosioøkonomisk status. "Alder" er en kontinuerlig variabel på forholdstallsnivå, og er delt inn i kategorier etter aldersgrupper. "Kjønn" er i utgangspunktet en kategorisk variabel på nominalnivå. For å kunne behandles på forholdstallsnivå er variabelen omkodet til en dikotom variabel der svaralternativet "mann" har verdien 0 og svaralternativet "kvinne" har verdien 1. "Utdanning" er en kontinuerlig variabel på forholdstallsnivå, og måler respondentenes utdanningsnivå. "Status" er en kategorisk variabel på ordinalnivå, som behandles som kontinuerlig. Variabelen måler respondentenes egenvurdering av sin sosioøkonomiske status, og er basert på et Eurobarometer-spørsmål med fem kategorier; "*anser du at du og din husstand tilhører arbeiderklassen, lavere middelklasse, middelklasse, øvre middelklasse eller overklassen?*". Variabelen brukes i denne analysen som en *proxy* for inntekt, da det valgte datasettet ikke inkluderer en inntektsvariabel, og respondentenes egenvurdering av sosial klasse og inntekt antas å korrelere.

De sosiodemografiske variablene kan antas å virke inn på innbyggernes støtte til økt forsvarssamarbeid i EU på bakgrunn av tidligere dokumenterte sammenhenger mellom sosiodemografiske faktorer og generell støtte til europeisk integrasjon. Tidligere studier, som Hakhverdian, van Elsas, van der Brug & Kuhn (2013) har eksempelvis pekt på en sammenheng mellom høyere utdanningsnivå og økt støtte til generell europeisk integrasjon, mens andre studier har pekt på en sammenheng mellom økt alder og euroskepsis (Fowler, 2022; Lubbers & Scheepers, 2010). Samtidig finner spesifikk forskning på opinionens støtte til europeisk utenriks-, sikkerhets- og forsvarssamarbeid liten effekt av sosiodemografiske faktorer (Irondele et al, 2015; De Vreese & Kandyla, 2009; Gabel, 1998b; Manigart & Marlier, 1993).

Den uavhengige variabelen "inntrykk" er også en kategorisk variabel på ordinalnivå som i denne analysen behandles som kontinuerlig, og inngår sammen med de sosiodemografiske variablene i analysens første variabelsett. Variabelen måler respondentenes generelle inntrykk eller "bilde" av EU, og er basert på Eurobarometer-spørsmålet D78: "*generelt sett, har du et svært positivt, ganske positivt, nøytralt, ganske negativt eller svært negativt bilde av EU?*" (Eurobarometer, 2022a, s. 16). Spørsmålet har fem svaralternativer: "svært positivt", "ganske positivt", "nøytralt", "ganske negativt" eller "svært negativt". (Eurobarometer, 2022a, s. 16). Variabelen er omkodet slik at svaralternativet "svært positivt" har den høyeste verdien 5, mens svaralternativet "svært negativt" har den laveste verdien 1.

"Nasjonal identitet" og "europeisk identitet" er uavhengige, kategoriske variabler på ordinalnivå som behandles som kontinuerlige. Variablene måler respondentenes tilknytning til sin stat og til Europa, og er basert på Eurobarometer-spørsmålet QD1a.2: "*Fortell meg hvor nært knyttet du føler deg til.. 2. [land] [...] 4. Europa*" (Eurobarometer, 2022a, s. 34). Spørsmålet har fire svarkategorier: "svært nært knyttet", "nokså nært knyttet", "ikke spesielt nært knyttet" og "ikke nært knyttet i det hele tatt". Variabelen er omkodet slik at svaralternativet "svært nært knyttet" er rangert med den høyeste verdien 4, mens svaralternativet "ikke nært knyttet i det hele tatt" har den laveste verdien 1.

Den uavhengige variabelen "tillit til nasjonalt forsvar" måler respondentenes tillit til nasjonal militære styrker, mens den uavhengige variabelen "tillit til NATO" måler respondentenes tillit til *North Atlantic Treaty Organization* (NATO). Variablene er basert på Eurobarometer-spørsmålet Qa6a.4: "Hvor mye tillit har du til ulike institusjoner? For hver av de følgende institusjonene, stoler du på det eller stoler du ikke på det? 4. Militæret [...] 12. NATO" (Eurobarometer, 2022a, s. 15). Disse er i utgangspunktet kategoriske variabler på nominal-nivå, med to svarkategorier: "stoler på det" og "stoler ikke på det". For at variablene skal kunne behandles på forholdstallsnivå, er de omkodet til dikotome variabler, der svaralternativet "stoler på det" har verdien 1, og svaralternativet "stoler ikke på det" har verdien 0.

Den uavhengige variabelen "trussel mot EU" måler i hvilken grad respondentene oppfatter invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot EU, mens den uavhengige variabelen "trussel mot nasjonen" måler i hvilken grad respondentene oppfatter invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot sin stat. Variablene er basert på Eurobarometer-spørsmålet QE4.2: "Please tell to what extent you agree or disagree with each of the following statements: [...] 1. The invasion in Ukraine is a threat to the security of the EU" [...] 2. The invasion in Ukraine is a threat to the security of [country]". (Eurobarometer, 2022b, s. 45). Dette spørsmålet har fire svarkategorier: "helt enig", "delvis enig", "delvis uenig" og "helt uenig" (Eurobarometer, 2022a, s. 45), og gir dermed kategoriske variabler på ordinalnivå, som behandles som kontinuerlige i analysen. Videre er den omkodet slik at svaralternativet "helt uenig" er rangert nederst med verdien 1, mens svaralternativet "helt enig" har fått den høyeste verdien 4. *Missing*-verdier og respondenter som har oppgitt svaret "vet ikke" er fjernet fra samtlige variabler i analysen.

3.3 Metodiske svakheter

Metodiske svakheter ved oppgaven kan knyttes til gjennomgående utfordringer ved spørreundersøkelser generelt, og ved spørsmål knyttet til holdninger og verdier spesielt. Først og fremst må det understrekes at spørreundersøkelser aldri er fullstendig nøyaktige eller presise, og at det ligger i disse undersøkelsenes natur å hovedsakelig generere overfladiske data som ikke går dypere inn på bakgrunnen for respondentenes svar (Burnham et al, 2008). Dette kan knyttes til generelle utfordringer ved kvantitative undersøkelser, da disse innebærer å forenkle komplekse sosiale og politiske fenomener til variabler og kategorier med tallmessige verdier (Töller, 2012; Moore, 2015). I likhet med egenvurdering av inntekt kan eksempelvis variabelen "status" være problematisk, på bakgrunn av at mange respondenter trolig under- eller overvurderer egen inntekt eller sosioøkonomiske status. I tillegg kan det tenkes at enkelte respondenters oppgitte svar er påvirket av feilkilder i form av ulike intervju-effekter. Effekten av "*sosial ønskbarhet*", der respondentenes svar påvirkes av at de bevisst eller ubevisst ønskes å oppfattes på en bestemt måte, og gjerne i tråd med sosiale normer (Krumpal, 2013), kan eksempelvis tenkes å virke inn på variabelens innholdsvaliditet. Her kan det også tenkes at kulturelle faktorer spiller en rolle, og at respondenter i noen samfunn vil være mer tilbøyelige til å "pynte" på egen sosioøkonomisk status, mens respondenter i andre samfunn vil tendere til å undervurdere egen sosial status eller ønske å fremstå som ydmyke. Denne effekten kan også tenkes å påvirke

innholdsvaliditeten i de andre holdningsvariablene i analysen, og potensielt føre til flere systematiske målefeil grunnet mange av de inkluderte spørsmålenes sensitive karakter.

Andre utfordringer er respondentenes kunnskaps- og interessenivå, og hvorvidt ulike respondenter forstår spørsmålene på samme måte. Et grunnleggende problem ved spørreundersøkelser er at respondentene kan tillegge spørsmål og svaralternativer ulik tolkning og betydning. Dette gjelder særlig holdning- og verdivariabler som støtte, tillit og tilknytning, som er svært subjektive konsepter med stort rom for respondenters individuelle tolkninger og definisjoner.

Blant spesifikke svakheter ved analysen kan utfordringer rundt operasjonaliseringen av variabelen "tillit til nasjonalt forsvar" trekkes frem. Utover den generelle utfordringen ved tillit som et subjektivt konsept, er det problematisk å knytte respondentenes tillit til sitt nasjonale forsvar opp mot deres vurderinger av sine nasjonale forsvars militære kapabiliteter. Det er svært sannsynlig at tillit til nasjonalt forsvar av mange respondenter hovedsakelig knyttes til andre aspekter ved deres nasjonale forsvar, og variabelen måler derfor trolig en rekke andre ting. Dette gir svekket innholdsvaliditet, og gjelder også variabelen "tillit til NATO". Grunnet mangel på variabler som kan gi en mer konkret operasjonalisering av disse forholdene, vurderes disse variablene uansett som potensielt interessante og inkluderes likevel i analysen. Det må også understrekes at analysens datagrunnlag kun er basert på en spesifikk Eurobarometer-undersøkelse, noe som gjør at analysen ikke kan si noe om opinionens utvikling over tid.

4 Analyse

4.1 Beskrivende statistikk Error! Reference source not found.

Tabell 1: Beskrivende statistikk: støtte til økt forsvarssamarbeid i EU

Prosentandelen som kategoriserer som støttende til økt forsvarssamarbeid i EU er respondenter som enten har oppgitt at de er "helt enig" eller "delvis enig" i at forsvarssamarbeidet på EU-nivå burde økes.

Error! Reference source not found.	Støtte til økt forsvarssamarbeid i EU
EU ekskludert Norden	88.35%
Norden (samlet)	86.71%
Danmark	79.55%
Sverige	88.55%
Finland	92.09%

4.2 Blokkvis lineær regresjon

Tabell 2: Blokkvis lineær regresjon: EU ekskludert Norden

	Modell 1			Modell 2			Modell 3		
	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi
Konstant	2,320	0,029	0,000	2,044	0,021	0,000	1,181	0,036	0,000
Alder	0,035	0,003	0,000	0,022	0,003	0,000	0,013	0,003	0,000
Kvinne	0,007	0,011	0,520	0,008	0,010	0,411	-0,024	0,009	0,012
Status	-0,002	0,006	0,770	-0,013	0,006	0,035	-0,002	0,005	0,706
Utdanning	-0,0003	0,002	0,847	-0,004	0,002	0,030	0,001	0,001	0,528
Inntrykk av EU	0,258	0,006	0,000	0,151	0,006	0,000	0,102	0,006	0,000
Nasjonal identitet				0,056	0,008	0,000	0,032	0,007	0,000
Europeisk identitet				0,108	0,007	0,000	0,077	0,007	0,000
Tillit til nasjonalt forsvar				0,144	0,013	0,000	0,114	0,012	0,000
Tillit til NATO				0,222	0,012	0,000	0,133	0,011	0,000
Trussel mot nasjonen							0,124	0,008	0,000
Trussel mot EU							0,270	0,008	0,000
	R ² = 0,1028			R ² = 0,1544 Adj. R ² = 0,1540			R ² = 0,3004 Adj. R ² = 0,3000		
	N= 18 883			N = 18 883			N = 18 883		

Tabell 3: Blokkvis lineær regresjon: Norden (samlet)

	Modell 1			Modell 2			Modell 3		
	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi
Konstant	1,879	0,080	0,000	1,553	0,116	0,000	0,901	0,120	0,000
Alder	0,065	0,009	0,000	0,059	0,009	0,000	0,052	0,008	0,000
Kvinne	-0,068	0,027	0,012	-0,062	0,027	0,023	-0,064	0,026	0,013
Status	0,027	0,016	0,082	-0,013	0,016	0,397	0,013	0,015	0,385
Utdanning	-0,006	0,008	0,451	-0,004	0,008	0,642	0,010	0,007	0,153
Inntrykk av EU	0,330	0,014	0,000	0,274	0,016	0,000	0,255	0,015	0,000
Nasjonal identitet				-0,008	0,026	0,753	-0,024	0,025	0,323
Europeisk identitet				0,083	0,020	0,000	0,072	0,020	0,000
Tillit til nasjonalt forsvar				0,146	0,050	0,004	0,086	0,049	0,077
Tillit til NATO				0,252	0,039	0,000	0,198	0,038	0,000
Trussel mot nasjonen							0,125	0,021	0,000
Trussel mot EU							0,169	0,025	0,000
	R ² = 0,1752			R ² = 0,1995 Adj. R ² = 0,1970			R ² = 0,2595 Adj. R ² = 0,2567		
	N= 2 895			N = 2 895			N = 2 895		

Tabell 4: Blokkvis lineær regresjon: Danmark

	Modell 1			Modell 2			Modell 3		
	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi
Konstant	1,260	0,161	0,000	0,503	0,283	0,076	1,189	0,281	0,502
Alder	0,061	0,017	0,000	0,051	0,017	0,003	0,035	0,016	0,034
Kvinne	-0,060	0,053	0,262	-0,051	0,053	0,329	-0,053	0,051	0,296
Status	0,057	0,031	0,071	0,050	0,030	0,108	0,050	0,030	0,092
Utdanning	-0,008	0,018	0,646	-0,009	0,017	0,591	-0,013	0,017	0,421
Inntrykk av EU	0,450	0,028	0,000	0,402	0,029	0,000	0,380	0,028	0,000
Nasjonal identitet				0,053	0,066	0,422	0,023	0,063	0,718
Europeisk identitet				0,075	0,039	0,057	0,082	0,038	0,030
Tillit til nasjonalt forsvar				0,211	0,098	0,031	0,163	0,094	0,082
Tillit til NATO				0,394	0,098	0,000	0,363	0,094	0,000
Trussel mot nasjonen							0,128	0,039	0,001
Trussel mot EU							0,189	0,045	0,000
	R ² = 0,2424			R ² = 0,2702 Adj. R ² = 0,2633			R ² = 0,3321 Adj. R ² = 0,3243		
	N= 952			N = 952			N = 952		

Tabell 5: Blokkvis lineær regresjon: Sverige

	Modell 1			Modell 2			Modell 3		
	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi
Konstant	2,182	0,138	0,000	1,802	0,177	0,000	1,186	0,190	0,000
Alder	0,073	0,013	0,000	0,066	0,013	0,000	0,062	0,013	0,000
Kvinne	-0,050	0,044	0,252	-0,037	0,043	0,391	-0,041	0,041	0,324
Status	0,050	0,006	0,770	0,028	0,024	0,244	-0,023	0,024	0,330
Utdanning	-0,039	0,013	0,003	-0,039	0,013	0,002	-0,040	0,012	0,001
Inntrykk av EU	0,296	0,022	0,000	0,223	0,024	0,000	0,203	0,023	0,000
Nasjonal identitet				0,030	0,036	0,404	0,010	0,035	0,770
Europeisk identitet				0,106	0,031	0,001	0,089	0,030	0,004
Tillit til nasjonalt forsvar				0,032	0,066	0,621	-0,006	0,064	0,925
Tillit til NATO				0,346	0,052	0,000	0,264	0,051	0,000
Trussel mot nasjonen							0,130	0,038	0,001
Trussel mot EU							0,144	0,043	0,001
	R ² = 0,1766			R ² = 0,2287 Adj. R ² = 0,2219			R ² = 0,2768 Adj. R ² = 0,2690		
	N= 1 025			N = 1 025			N = 1 025		

Tabell 6: Blokkvis lineær regresjon: Finland

	Modell 1			Modell 2			Modell 3		
	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi	B-koeff.	St.feil	p-verdi
Konstant	2,365	0,116	0,000	2,044	0,021	0,000	1,450	0,188	0,000
Alder	0,059	0,014	0,000	0,051	0,014	0,000	0,047	0,014	0,001
Kvinne	-0,059	0,042	0,164	0,055	0,042	0,186	-0,058	0,041	0,153
Status	-0,015	0,025	0,539	-0,003	0,025	0,891	-0,008	0,024	0,753
Utdanning	-0,007	0,011	0,494	-0,006	0,010	0,572	-0,009	0,010	0,375
Inntrykk av EU	0,240	0,023	0,000	0,167	0,026	0,000	0,158	0,025	0,000
Nasjonal identitet				0,036	0,038	0,354	0,016	0,037	0,672
Europeisk identitet				0,110	0,033	0,001	0,090	0,032	0,005
Tillit til nasjonalt forsvar				0,155	0,127	0,223	0,031	0,125	0,803
Tillit til NATO				0,224	0,065	0,001	0,190	0,064	0,003
Trussel mot nasjonen							0,054	0,034	0,111
Trussel mot EU							0,179	0,040	0,000
	R ² = 0,1260			R ² = 0,1601 Adj. R ² = 0,1517			R ² = 0,2076 Adj. R ² = 0,1980		
	N= 918			N = 918			N = 918		

5 Diskusjon

Analysen støtter delvis opp om sosiodemografiske faktorerers svake betydning for holdninger til europeisk sikkerhetspolitikk (Irondele et al, 2015; Gabel 1998b; Manigart & Marlier, 1993). Sammenhengen mellom respondentenes vurdering av egen sosioøkonomiske status er eksempelvis ikke signifikant i noen av undersøkelsens geografiske avgrensninger. Det samme gjelder utdanning, med unntak av i Sverige, hvor analysen peker på en svak negativ sammenheng. Kjønn har ingen signifikant innvirkning på støtten til økt europeisk forsvarssamarbeid i de nordiske landene separat. I EU ekskludert Norden og i Norden som helhet peker analysen på lavere støtte blant kvinner, men denne sammenhengen er svært svak. Alder har derimot en signifikant og positiv sammenheng i alle modellene, noe som tyder på at støtten øker med alder. Samtidig peker analysen på at denne sammenhengen er mer betydningsfull i Norden enn i resten av EU.

Sammenhengen mellom et positivt inntrykk av EU og støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid er positiv og signifikant i alle undersøkelsenes geografiske avgrensninger. Dermed gir analysen støtte til hypotese H₁ om at respondenter med et positivt bilde av EU er mer positive til økt forsvarssamarbeid i EU. Videre viser analysen at sammenhengen er sterkere i Norden enn i resten av EU. Aller sterkest innvirkning har variabelen i Danmark, der et positivt inntrykk av EU virker å være analysens viktigste forklarende faktor.

Undersøkelsen gir ingen støtte til hypotese H₂, der innbyggere med sterkere nasjonal identitet forventes å være mindre støttende til økt forsvarssamarbeid i EU. Sammenhengen mellom støtte og nasjonal identitet er ikke signifikant i noen av de nordiske avgrensningene. I motsetningen til hypotesens antagelse har nasjonal identitet derimot en *positiv* effekt på støtten til økt forsvarssamarbeid i EU ekskludert Norden. Det må likevel understrekes at denne positive sammenhengen er svak, og at analysen totalt sett ikke peker mot noen betydelig sammenheng mellom nasjonal tilknytning og holdning til økt forsvarssamarbeid i EU. Analysen støtter derimot opp under hypotese H₃ om en positiv sammenheng mellom tilknytning til Europa og støtte økt forsvarssamarbeid i EU. Denne sammenhengen er positiv og signifikant i alle geografiske avgrensninger. Samtidig må det påpekes at tilknytning til Europa ikke virker å være blant de viktigste forklaringsvariablene i verken Norden eller resten av EU.

Undersøkelsen kan heller ikke sies å bekrefte hypotese H₄, som antar at nordiske innbyggere generelt er mindre støttende til økt europeisk forsvarssamarbeid enn andre europeere. Den beskrivende statistikken i tabell 1 viser den samlede prosentandelen som har oppgitt at de er "helt enig" eller "delvis enig" i at forsvarssamarbeidet på EU-nivå burde økes. Prosentandelen som støtter økt forsvarssamarbeid i et samlet Norden er under 2% lavere enn i resten av EU, og støttenivåene bør dermed anses som relativt jevne.

Prosentandelen som uttrykker støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid varierer derimot i større grad innad i Norden. Fordi den danske støtten ligger tydelig lavere enn i de

andre geografiske avgrensningene, kan de danske tallene delvis anses som i tråd med tidligere beskrivelser av dansk skepsis til forsvarssamarbeid i EU. Samtidig må det påpekes at tabellen likevel viser at en klar majoritet på omtrent 80% av de danske respondentene er positive til økt samarbeid. Mens den svenske støtten ikke skiller seg nevneverdig fra støtten i resten av Europa, er det finske resultatet interessant sett i lys av tidligere undersøkelser. Mens Finland tidligere er beskrevet som en "sterk motstander" av europeisk forsvarssamarbeid (Peters, 2014) og trukket frem som det europeiske landet med lavest prosentandel støtte til en felles europeisk forsvars- og sikkerhetspolitikk (Kernic, 2009), viser denne Eurobarometer-undersøkelsen at hele 92% av de finske respondentene støtter økt forsvarssamarbeid, en prosentandel som overgår både de andre nordiske landene og resten av EU.

Analysen finner ingen signifikant sammenheng mellom tillit til nasjonalt forsvar og støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid i Norden. I resten av EU peker analysen derimot på en relativt sterk *positiv* sammenheng mellom tillit til nasjonalt forsvar og støtte til økt forsvarssamarbeid i EU. Dermed må hypotese H₅ der respondenter med tillit til sitt nasjonale forsvar antas å være mindre støttende til økt forsvarssamarbeid i EU forkastes. Resultatene fra analysen viser også en positiv og signifikant sammenheng mellom tillit til NATO og støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid i alle undersøkelsens geografiske avgrensninger. Analysen støtter dermed opp om hypotese H₇ om sammenheng mellom tillit til NATO og støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid i Sverige og Finland. Samtidig viser analysen altså det samme mønsteret også i Danmark og i EU ekskludert Norden, og dermed må hypotese H₆ om en negativ sammenheng mellom tillit til NATO og støtte til økt forsvarssamarbeid i EU i disse avgrensningene forkastes. Den positive sammenhengen er i tråd med en tidligere studie av Eichenberg (2003), som viser til at den typiske europeer både ønsker forsvarssamarbeid gjennom NATO og gjennom EU.

Det er dessuten interessant at tillit til NATO virker å ha en tydelig sterkere sammenheng med støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid i Norden enn i resten av EU. Dette gjelder særlig i Sverige, og ikke minst i Danmark, der tillit til NATO virker å ha en betydelig sterkere positiv effekt på støtten til økt europeisk forsvarssamarbeid sammenlignet med resten av EU. Dette resultatet kan peke mot at holdninger til forsvarssamarbeid i EU, og særlig nordiske, drives av generelle politiske standpunkter, som hvorvidt man støtter multilateralisme og internasjonalt forsvars- og sikkerhetssamarbeid generelt (Graf, 2020), fremfor *benchmarking*-tilnærmingens antakelse om at støtten til disse sikkerhetsfellesskapene drives av utilitaristiske avveininger hvor EU og NATO sammenlignes opp mot hverandre. Sett i lys av den positive sammenhengen mellom tillit til nasjonalt forsvar og støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid i Europa ekskludert Norden, kan dette også tyde på at ideologiske overbevisninger knyttet til pasifisme eller tradisjonalistiske syn på sikkerhet og forsvar spiller inn (Irondele et al, 2015). Det må likevel understrekes at slike antakelser ligger utenfor oppgavens avgrensning, da analysen ikke inkluderer holdningsvariabler knyttet til verken multilateralisme, tradisjonisme eller pasifisme.

Undersøkelsen gir støtte til hypotese H₈, der respondenter som oppfatter invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot landet sitt forventes å være mer positive til økt forsvarssamarbeid i EU. Denne positive sammenhengen er nokså sterk, signifikant og jevn i alle undersøkelsens geografiske avgrensninger med unntak av Finland. Det er derimot interessant at innbyggers vurdering av invasjonen som en sikkerhetstrussel mot EU virker å være en viktigere predikerende faktor for støtte til økt europeisk

forsvarssamarbeid, enn vurderinger av invasjonen som en nasjonal sikkerhetstrussel. Her peker analysen på en relativt sterk, positiv og signifikant sammenheng, og anses dermed for å støtte opp om hypotese H₉. Samtidig er denne positive sammenhengen tydelig svakere i Norden enn i resten av EU.

Forskjellene mellom blokkenes forklaringskraft er interessant, da dette sier noe om betydningen av de ulike variabelsettene. Eksempelvis bidrar variablene som måler innbyggernes trusselvurderinger til å doble modellens forklaringskraft i EU ekskludert Norden. Dette tilsier at innbyggers vurderinger av strategiske sikkerhetstrusler forklarer omtrent like mye av variasjonen i støtte til økt forsvarssamarbeid i EU utenfor Norden som de andre variablene til sammen, og at innbyggernes trusselvurderinger dermed utgjør viktige forklaringsfaktorer bak støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid. Samtidig er det interessant at de samme variablene virker å gi et betydelig svakere bidrag til de nordiske modellenes forklaringskraft.

Den danske modellen har undersøkelsens høyeste forklaringskraft, på over 33% av variasjonen i støtte til økt forsvarssamarbeid i EU. Mens den samme forklaringskraften ligger på omtrent 30% i EU ekskludert Norden, har også analysens svenske modell en relativt høy forklaringskraft på over 27% av variasjonen i støtte til økt forsvarssamarbeid. De danske og svenske modellenes relativt høye totale forklaringskraft bygger i stor grad på betydningen av settet som tester sosiodemografiske faktorer, hovedsakelig alder, og ikke minst respondentenes generelle inntrykk av EU. Dette variabelsettet har en tydelig høyere forklaringskraft i Sverige, og særlig i Danmark, enn i resten av EU. Kontrollvariablene utgjør også settet med den høyeste forklaringskraften i den finske modellen. Samtidig må det understrekes at analysen totalt sett har tydelig lavere forklaringskraft i Finland enn i Danmark, Sverige og i resten av EU. Dermed virker oppgavens teoretiske grunnlag og inkluderte variabler å være mindre relevante i en finsk kontekst.

6 Konklusjon

På bakgrunn av EU-samarbeidets utvikling på forsvars- og sikkerhetsområdet og endringer i det europeiske sikkerhetslandskapet, har oppgaven aktualisert betydningen av opinionen holdninger for det europeiske forsvarssamarbeidets legitimitet og videre utvikling. Oppgaven har deretter brukt statistisk regresjonsanalyse til å undersøke *hvilke faktorer som bidrar til støtte til økt forsvarssamarbeid i EU*, med et fokus på opinionen i de nordiske medlemsstatene. Oppgaven har også undersøkt *hvorvidt opinionen i de nordiske medlemsstatene er mer skeptiske til denne formen for integrasjon sammenlignet med opinionen i resten av EU*. Med forankring i forskningslitteraturen på hva som driver europeiske innbyggers holdninger til europeisk utenriks- og sikkerhetssamarbeid, har analysen fokusert på de teoretiske bidragene fra sosial identitetsteori og utilitaristiske forklaringer basert på innbyggers trusselvurderinger og Catherine de Vries *benchmarking*-modell.

Analysens resultater peker på et positivt inntrykk av EU, tillit til NATO og en oppfatning av invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel som de viktigste faktorene knyttet til støtte til økt forsvarssamarbeid i EU. Høyere alder og sterkere tilknytning til Europa har også en positiv sammenheng med denne støtten. Disse faktorene har en positiv effekt i både de tre nordiske landene og i resten av EU som helhet. I lys av oppgavens teoretiske grunnlag er den positive sammenhengen mellom tillit til NATO og økt forsvarssamarbeid i EU særlig interessant, da den kan tyde på at en stor andel av den europeiske opinionen anser NATO og EU som komplementære fremfor konkurrerende sikkerhetsfelleskap. Når det kommer til innbyggernes trusselvurderinger, er det dessuten interessant at innbyggers vurdering av Ukraina som sikkerhetstrussel mot EU fremstår som en viktigere predikerende faktor for støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid enn oppfatningen av invasjonen som en sikkerhetstrussel mot nasjonen. Nasjonal identitet og tilknytning til Europa har generelt en svakere effekt enn forventet. I EU ekskludert Norden peker analysen på at både nasjonal identitet og tillit til nasjonalt forsvar har en *positiv* sammenheng med støtte til økt europeisk forsvarssamarbeid, i strid med oppgavens antakelse. Disse sammenhengene er samtidig ikke signifikante i de nordiske modellene.

Et interessant funn er hvordan faktorenes betydning varierer mellom Norden og resten av EU. Både et positivt inntrykk av EU og tillit til NATO fremstår som viktigere predikerende faktorer for støtten til økt europeisk forsvarssamarbeid i den nordiske opinionen enn i resten av EU. Samtidig virker trusselvurderinger samlet sett å være mindre betydningsfulle for de nordiske innbyggernes støtte til økt forsvarssamarbeid, sammenlignet med resten av opinionen i EU. Denne forskjellen kan i all hovedsak knyttes til innbyggernes vurdering av invasjonen av Ukraina som en sikkerhetstrussel mot EU, som virker å være en svært betydningsfull faktor i resten av EU, samtidig som denne sammenhengen er tydelig svakere i Norden.

Analysen viser til en svært høy støtte til økt forsvarssamarbeid i EU blant den finske opinionen, samtidig som den finske modellen har tydeligere lavere forklaringskraft enn de andre modellene. Det er dermed begrenset hva analysen forteller om faktorer knyttet til den finske opinionens høye støtte til økt forsvarssamarbeid i EU. Dette tyder også på

at de inkluderte variablene og forskningslitteraturen variablene er forankret i er mindre relevante i en finsk kontekst, og at det trengs videre undersøkelser av hva som driver den høye støtten til europeisk forsvarssamarbeid i Finland.

Avslutningsvis må det poengteres at også de andre modellene har begrenset forklaringskraft, og at støtten til økt forsvarssamarbeid i EU påvirkes av en rekke andre faktorer som ikke er inkludert i denne analysen. Majoriteten av undersøkelsens variabler omhandler dessuten subjektive konsepter som holdninger, tillit og identitet, noe som åpner for at respondentene legger individuelle tolkninger og kriterier til grunn for sine besvarelser. Fordi analysen baserer seg på én spesifikk spørreundersøkelse gjennomført på et gitt tidspunkt, gir den heller ikke et bilde av utviklingen i opinionen over tid, noe som kan være hensiktsmessig å undersøke i tiden fremover.

Referanser

- Bailes, A. J. K. (2006). The European defence challenge for the Nordic region. I A. J. K. Bailes, G. Herolf & B. Sundelius (Red.), *The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy* (s. 1-28). Oxford University Press.
- Berg, L. & Hjerm, M. (2010). National Identity and Political Trust. *Perspectives on European Politics and Society*, 11(4), s. 390-407. <https://doi.org/10.1080/15705854.2010.524403>
- Beyer, J. L. & Hofmann, S. C. (2011). Varieties of neutrality: Norm revision and decline. *Cooperation and conflict*, 46(3), s. 285-311. <https://doi.org/10.1177/00108367114169>
- Binnendijk, H. & Rodihan, C. (2020). *Finnish and Swedish Nonalignment and Defense Postures* (Geometrics of Deterrence: Assessing Defense Arrangements in Europe's Northeast). Atlantic Council. <https://www.jstor.org/stable/resrep24665.7>
- Bishop, S. (2018). European Defence: Give PESCO a Chance. *Global politics and strategy*, 60(3), s. 161-180. <https://doi.org/10.1080/00396338.2018.1470771>
- Bjur, I. N. & Rø, J. G. (2023). Norges allierte tålmodighet: USA-relasjonen i norsk sikkerhetspolitikk under utenriksminister Ine Eriksen Søreide 2017-2021. *Internasjonal Politikk*, 81(1), s. 77-90. <https://doi.org/10.23865/intpol.v81.4151>
- Bjørnbekk, A. (2020). *Civic and Ethnic Nationalism in European Union Identity Creation* (Arena Report 2/20). ARENA - Centre for European Studies, University of Oslo. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-82620>
- Bremer, B., Genschel, P. & Jachtenfuchs, M. (2020). Junker's Curse? Identity, Interest and public Support for the Integration of Core State Powers. *Journal of Common Market Studies*, 58(1), s. 56-75. <https://doi.org/10.1111/jcms.12980>
- Burnham, P., Lutz, K. G., Grant, W. & Layton-Henry, Z. (2008). *Research Methods in Politics* (2. Utgave). Red Globe Press.
- Carruba, C. J. & Singh, A. (2004). A decision theoretic model of public opinion: guns, butter and European common defence. *American journal of political science*, 48(2), s. 218-231. <https://doi.org/10.1111/j.0092-5853.2004.00066.x>
- Chandra, K. (2006). What is Ethnic Identity and Does It Matter? *Annual Review of Political Science*, 9(1), s. 3897-424. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.9.062404.170715>
- Citrin, J. & Sides, J. (2004). More than nationals: How identity choice matters in the new Europe. I R. K. Herrmann, M. B. Brewer & T. Risse (Red.), *Transnational identities: Becoming European in the EU* (s. 161-185). Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Claes, D. H. & Førland, T. E. (2020). *EU – mellomstatlig samarbeid og politisk system* (5. utgave). Gyldendal Akademisk.
- Davies, W. (2007). *Public opinion, Security Threats and Foreign Policy Formation: A Theoretical Framework and Comparative Analysis* [Doktoravhandling, Florida State University]. Florida State University Digital Library. http://purl.flvc.org/fsu/fd/FSU_migr_etd-0814
- Delanty, G. (2005). What does it mean to be a "European"? *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 18(1), 11-22. <https://doi.org/10.1080/1351161042000334763>
- De Vreese, C. H., & Kandyla, A. (2009). News framing and Public Support for a Common Foreign and Security Policy. *Journal of Common Market Studies*, 47(3), s. 453-481. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.01812.x>
- De Vries, C. (2017). Benchmarking Brexit: How the British Decision to Leave Shapes EU Public Opinion. *Journal of Common Market Studies*, 55(1), s. 38-53. <https://doi.org/10.1111/jcms.12579>

- De Vries, C. (2018). *Euroscepticism and the future of European Integration*. Oxford University Press.
- EEAS (2019, 15. Desember). *A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*. https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en
- EEAS (2021, 12. August). *EU Security, Defence and Crisis Response: The Common Security and Defence Policy*. https://www.eeas.europa.eu/eeas/common-security-and-defence-policy_en
- EEAS (2022). *A Strategic Compass for the EU*. https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en
- Eichenberg, R. C & Dalton, R. J. (1993). Europeans and the European Community: The Dynamics of Public Support for European Integration. *International Organization*, 47(4), s. 507-534. <https://doi.org/10.1017/S0020818300028083>
- Eichenberg, R. C. (2003). Having it both ways: European defense integration and the commitment to NATO. *Public opinion quarterly*, 67(4), s. 627-659. <https://doi.org/10.1086/379087>
- Eichenberg, R. C. & Stoll, R. (2003). Representing defense: democratic control of the defense budget in the United States and Western Europe. *Journal of conflict resolution*, 47(4), s. 399-422. <https://doi.org/10.1177/00220027032544>
- Eurobarometer Data Service (i.d.) *Sampling and Fieldwork*. Gesis.org <https://www.gesis.org/en/eurobarometer-data-service/survey-series/standard-special-eb/sampling-and-fieldwork>
- Eurobarometer (2022a). ZA7902. *Eurobarometer 97.5. Country Questionnaire Norway*. Gesis.org. https://search.gesis.org/research_data/ZA7902
- Eurobarometer (2022b). ZA7902. *Eurobarometer 97.5. Country Questionnaire United Kingdom*. Gesis.org. https://search.gesis.org/research_data/ZA7902
- European Commission (2023). *Eurobarometer 97.5 (2022). ZA7902 Data file Version 1.0.0*. Gesis.org. <https://doi.org/10.4232/1.14010>.
- European Parliament (2021, 4. Mai). *Defence: is the EU creating a European army?* <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/security/20190612STO54310/eu-army-myth-what-is-europe-really-doing-to-boost-defence>
- European Union (i.d.). *What is the Eurobarometer?* <https://europa.eu/eurobarometer/about/eurobarometer>
- European Union (2022, September). *Standard Eurobarometer 97 – Summer 2022*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2693>
- Fligstein, N., Polyakova, A. & Sandholtz, W. (2012). European Integration, Nationalism, and European Identity. *Journal of Common Market Studies*, 50(1), 106-122. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2011.02230.x>
- Folketinget (2022, 25. November). *The Danish opt-outs from EU cooperation*. <https://www.thedanishparliament.dk/en/eu-information-centre/the-danish-opt-outs-from-eu-cooperation>
- Forsberg, T. (2022, 9. Mai). *Finland and Sweden's Move to NATO*. PRIO blogs. <https://blogs.prio.org/2022/05/finland-and-swedens-move-to-nato/>
- Fowler, C. (2022). Gender-age gaps in Euroscepticism and vote choice at the United Kingdom's 2016 referendum on EU membership. *The British Journal of Politics and International Relations*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/13691481221110764>
- Gabel, M. J. & Palmer, H. D. (1995). Understanding variation in public support for European Integration. *European Journal of Political Research*, 27(1), s. 3-19. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1995.tb00627.x>
- Gabel, M. J. (1998a). *Interest and integration: market liberalization, public opinion, and European Union*. University of Michigan Press.
- Gabel, M. J. (1998b). Public support for European Integration: An Empirical Test of Five Theories. *The Journal of Politics*, 60(2), s. 333-354. <https://doi.org/10.2307/2647912>

- Gabel, M. J. & Anderson, C. J. (2002). The structure of Citizen Attitudes and the European Political Space. *Comparative Political Studies*, 35(8), s. 893-313. <https://doi.org/10.1177/001041400203500800>
- Gebhard, C. (2018). Scandinavian defence and alliance policies: different together. I P. Nedergaard & A. Wivel (Red.), *The Routledge Handbook of Scandinavian Politics* (s. 254-268). Routledge. <https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=9d865a24-c1ec-4bed-87fc-cb7a28e730c5%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRl#AN=1549920&db=nlebk>
- Graf, T. A. (2020). Unity in the face of threat? Exploring the empirical relationship between strategic threat perceptions and public support for a common European army in Germany. *European Security*, 29(1), s. 55-73. <https://doi.org/10.1080/09662839.2019.1704267>
- Græger, N. (2019). Veivalg og spenninger i norsk sikkerhetspolitikk: Norges forhold til NATO og EU. *Internasjonal Politikk*, 77(1), s. 84-94. <https://doi.org/10.23865/intpol.v77.1625>
- Gustavsson, G. & Stendahl, L. (2020). National identity, a blessing or a curse? Links from national attachment, pride and chauvinism to social and political trust. *European Political Science Review*, 12(4), s. 449-468. <https://doi.org/10.1017/S1755773920000211>
- Hakhverdian, A., van Elsas, E., van der Brug, W. & Kuhn, T. (2013). *Euro-scepticism and education: A longitudinal study of twelve EU member states, 1973-2010* (GINI Discussion Paper 92). Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS). <https://doi.org/10.1177/146511651348977>
- Hansen, I. & Wæver, O. (2001). *European Integration and National identity: The Challenge of the Nordic States*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203402207>
- Harteveld, E., van der Meer, T. & De Vries, C. (2013). In Europe we trust? Exploring three logics of trust in the European Union. *European Union Politics*, 14(4), s. 542-565. <https://doi.org/10.1177/146511651349101>
- Herolf, G. (2006). The Nordic countries and the EU-NATO relationship: further comments. I A. J. K. Bailes, G. Herolf & B. Sundelius (Red.), *The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy* (s. 67-76). Oxford University Press.
- Holsti, O. (1992). Public Opinion and Foreign Policy: Challenges to the Almond-Lippmann Consensus Merston Series: Research Programs and Debates. *International Studies Quarterly*, 36(4), s. 439-466. <https://doi.org/10.2307/2600734>
- Hooghe, L. (2003). Europe Divided? Elites vs. Public Opinion on European Integration. *European Union Politics*, 4(3), s. 281-304. <https://doi.org/10.1177/146511650300430>
- Hooghe, L. & Marks, G. (2005). Calculation, Community and Cues: Public Opinion on European Integration. *European Union Politics*, 6(4), s.419-443. <https://doi.org/10.1177/1465116505057816>
- Hooghe, L. & Marks, G. (2009). A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus. *British Journal of Political Science*, 39(1), s. 1-23. <https://doi.org/10.1017/S0007123408000409>
- Irondele, B., Mérand, F. & Foucault, M. (2015). Public support for European defence: Does strategic culture matter? *European journal of political research*, 54(2), s. 363-383. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12090>
- Jonsson, O. (2015). How Sweden Views the CDSP. I D. Fiott (Red.) *Common Security and Defence Policy: National Perspectives* (Egmont Paper 79). Egmont – The Royal Institute for International Relations. <http://aei.pitt.edu/id/eprint/64766>
- Juncos, A. & Pomorska, K. (2021). The EU's response to the Ukraine Crisis. I M. Riddervold, J. Trondal & A. Newsome (Red.), *The Palgrave Handbook of EU Crises* (s. 553-568). Palgrave Macmillian. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-51791-5>

- Kentmen, C. (2010). Bases of Support for the EU's Common Foreign and Security Policy: Gender, Attitudes toward Economic Integration, and Attachment to Europe. *International Political Science Review*, 31(3), s. 285-299. <https://doi.org/10.1177/0192512110369523>
- Kernic, F. (2009). Public Opinion and European Security. I G. Kümmel, G. Caforio & C. Dandeker (Red.), *Armed Forces, Soldiers and Civil-Military Relations* (s. 211-230). VS Verlag für Sozialwissenschaften. https://doi.org/10.1007/978-3-531-91409-1_13
- Kiratli, O. S. (2015). The role of identity in support for supranational integration in EU Foreign and Security Policies. *European Integration Online Papers*, 19, s. 1-37. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-63967-6>
- Kite, C. (2006). The domestic background: public opinion and party attitudes towards integration in the Nordic countries. I A.J.K. Bailes, G. Herolf & B. Sundelius (Red.), *The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy* (s. 99-107). Oxford University Press.
- Knutsen, B. O. (2022). A Weakening Transatlantic Relationship? Redefining the EU-US Security and Defence Cooperation. *Politics and Governance*, 10(2), s. 165-175. <https://doi.org/10.17645/pag.v10i2.5024>
- Krumpal, I. (2013). Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: a literature review. *Quality & Quantity*, 47(4), s. 2025-2047. <https://doi.org/10.1007/s11135-011-9640-9>
- Lenard, P. T & Miller, D. (2017). Trust and National Identity. I Uslaner, E. M. (Red.), *The Oxford Handbook of Social and Political Trust* (s. 57-74). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190274801.013.36>
- Lisboa-traktaten (2007). *Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007* (12007L/TXT). EUR-Lex. <http://data.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>
- Lubbers, M. & Scheepers, P. (2010). Divergent trends of euroscepticism in countries and regions of the European Union. *European Journal of Political Research*, 49(6), s. 787-817. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2010.01915.x>
- Manigart, P. & Marlier, E. (1993). European Public Opinion on the Future of Its Security. *Armed Forces & Society*, 19(3), s. 335-351. <https://www.jstor.org/stable/45346517>
- Matlary, J. H. (2009). *European Union Security Dynamics: In the New National Interest*. Palgrave Macmillian.
- Miles, L. (2006). Domestic influences on Nordic security and defence policy: from the perspective of fusion. I A.J.K. Bailes, G. Herolf & B. Sundelius (Red.), *The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy* (s. 77-98). Oxford University Press.
- Moore, B. (2015). *Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and peasant in the making of the modern world*. Beacon Press.
- NATO Parliamentary Assembly (2023). *Finland & Sweden Accession. Ratification of Finland and Sweden's accession to NATO*. <https://www.nato-pa.int/content/finland-sweden-accession>
- Nielsen, J. H. (2017). The pragmatic Euroscepticism of Scandinavia. I B. Leruth, N. Startin, & S. Usherwood (Red.), *The Routledge Handbook of Euroscepticism* (s. 231 - 242). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315464015>
- Offe, C. (2000). *The democratic welfare state: a European regime under the strain of European integration*. (Reihe Politikwissenschaft / Institut für Höhere Studien, Abt. Politikwissenschaft, 68). Institut für Höhere Studien (IHS), Wien. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-246586>
- Peters, D. (2014). European security policy for the people? Public opinion and the EU's common foreign, security and defence policy. *European security*, 23(4), s. 388-408. <https://doi.org/10.1080/09662839.2013.875531>
- Raunio, T. (2007). Softening but persistent: Euroscepticism in the Nordic EU countries. *Acta Politica*, 42(2-3), s. 191-210. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500183>

- Ray, L. & Johnston, G. (2007). European anti-Americanism and choices for a European defence policy. *Political Science*, 40(1), s. 85-91.
<https://doi.org/10.1017/S104909650707014X>
- Riddervold, M. (2021). Heading Forward in Response to Crisis: How the Ukraine Crisis Affected EU Maritime Foreign Policy. I M. Riddervold, J. Trondal, & A. Newsome (Red.), *The Palgrave Handbook of EU Crises* (s. 569-582). Palgrave Macmillian.
<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-51791-5>
- Riddervold, M., Trondal, J. & Newsome, A. (2021). Crises and EU Foreign and Security Policy: An introduction. I M. Riddervold, J. Trondal & A. Newsome (Red.). *The Palgrave Handbook of EU Crises* (s. 545-552). Palgrave Macmillian.
<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-51791-5>
- Rieker, P. (2006). *Europeanization of National Security Identity: The EU and the Changing Security Identities of the Nordic States*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203087343>
- Rieker, P. (2009). EU som sikkerhetspolitisk aktør. I P. Rieker & W. Carlsnaes (Red.), *Nye utfordringer for europeisk sikkerhetspolitikk: aktører, instrumenter og operasjoner* (s.23-34). Universitetsforlaget.
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. Utgave). Fagbokforlaget.
- Risse, T. (2010). *A community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres*. Cornell University.
- Risse, T. (2014). No demos? Identities and Public Spheres in the Euro Crisis. *Journal of Common Market Studies*, 52(6), s. 1207-1215. <https://doi.org/10.1111/jcms.12189>
- Risse, T. (2019). Social Constructivism and European Integration. I A. S. Wiener, T. A. Börzel & T. Risse (Red.), *European Integration Theory* (3. Utgave – s. 128-150). Oxford University Press.
- Sanchez-Cuenza, I. (2000). The Political Basis of Support for European Integration. *European Union Politics*, 1(2), s. 147-171.
<https://doi.org/10.1177/146511650001002001>
- Schilde, K. E, Anderson, S. B & Garner, A. D. (2019). A more martial Europe? Public opinion, permissive consensus, and EU defence policy. *European Security*, 28(2), s. 153-172. <https://doi.org/10.1080/09662839.2019.1617275>
- Schoen, H. (2008). Identity, instrumental self-interest and institutional evaluations explaining public opinion on common European policies in foreign affairs and defence. *European Union politics*, 9(1), s. 5-29.
<https://doi.org/10.1177/1465116507085955>
- Silander, D. & Wallin, C. (2005). Being a Swede in a transforming European setting: The structures of an emerging supranational identity in the twenty-first century. I R. Robyn (Red.), *The Changing Face of European Identity: A Seven-Nation Study of (Supra)National Attachments* (s. 207-226). Routledge.
<https://doi.org/10.1177/0038038506067530>
- Sinnot, R. (1997). *European Public Opinion and Security Policy* (Chaillot Papers no. 28). Institute for security studies, Western European Union.
<https://www.iss.europa.eu/content/european-public-opinion-and-security-policy>
- Svendsen, Ø. (2019). Brexit and the future of EU defence: a practice approach to differentiated defence integration. *Journal of European Integration*, 41(8), s. 993-1007. <https://doi.org/10.1080/07036337.2019.1622540>
- Svendsen, Ø. & Rieker, P. (2019). Spin-off av EØS? Norge og europeisk utenriks-, sikkerhets- og forsvarssamarbeid. *Internasjonal Politikk*, 77(4), s. 378-387.
<http://dx.doi.org/10.23865/intpol.v77.1890>
- Sveriges riksdag (2022, 30. mai). *Folkomröstning*. <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/folkomrostning/>
- Tiilikainen, T. (2006). The Nordic countries and the EU-NATO relationship. I A. J. K. Bailes, G. Herolf & B. Sundelius (Red.), *The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy* (s. 50-66). Oxford University Press.

- Tocci, N. (2018). Towards a European security and defence union: Was 2017 a watershed? *Journal of Common Market Studies*, 56(1), s. 131–141. <https://doi.org/10.1111/jcms.12752>
- Töller, A. E. (2012). Causality in Quantitative Approaches. I T. Exadaktylos & C.M. Radaelli (Red.), *Research Design in European Studies: Establishing Causality in Europeanization* (s. 44-63). Palgrave Macmillian.
- Wagner, W. (2005). *The democratic legitimacy of European security & defence policy* (Occasional paper no. 57). European Union Institute for Security Studies. <https://www.iss.europa.eu/content/democratic-legitimacy-european-security-and-defence-policy>

Vedlegg

Vedlegg 1: Beskrivende statistikk: EU ekskludert Norden

Vedlegg 2: Beskrivende statistikk: Norden (samlet)

Vedlegg 3: Beskrivende statistikk: Danmark

Vedlegg 4: Beskrivende statistikk: Sverige

Vedlegg 5: Beskrivende statistikk Finland

Vedlegg 6: Innhold fra DO-fil

Vedlegg 1: Beskrivende statistikk: EU ekskludert Norden

<i>Kontinuerlige variabler:</i>	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Økt forsvarssamarbeid	22 121	1	4	3,317	0,775
Alder	23 339	1	6	3,991	1,654
Status	22 959	1	5	677,10	0,955
Utdanning	23 309	1	20	7,136	3,554
Inntrykk av EU	23 204	1	5	3,345	0,943
Nasjonal identitet	23 287	1	4	3,459	0,688
Europeisk identitet	23 060	1	4	2,831	0,829
Trussel mot nasjonen	23 340	1	5	1,995	1,061
Trussel mot EU	23 340	1	5	1,856	1,015
<i>Dikotome variabler:</i>	N	Antall 0	Antall 1	Prosent 0	Prosent 1
Kvinne	23 327	10 760	12 567	46,13	53,87
Tillit til nasjonalt forsvar	22 037	5647	16 390	25,63	74,37
Tillit til NATO	20 924	9160	11 764	43,78	56,22

Vedlegg 2: Beskrivende statistikk: Norden (samlet)

<i>Kontinuerlige variabler:</i>	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Økt forsvarssamarbeid	3 047	1	4	3,281	0,806
Alder	3 116	1	6	4,286	1,663
Status	3 079	1	5	2,766	0,964
Utdanning	3 115	1	11	6,966	2,034
Inntrykk av EU	3 102	1	5	3,397	0,949
Nasjonal identitet	3 112	1	4	3,677	0,554
Europeisk identitet	3 092	1	4	3,037	0,725
Trussel mot nasjonen	3 117	1	5	1,885	0,908
Trussel mot EU	3 117	1	5	1,548	0,813
<i>Dikotome variabler:</i>	N	Antall 0	Antall 1	Prosent 0	Prosent 1
Kvinne	3 106	1630	1476	52,48	47,52
Tillit til nasjonalt forsvar	3 073	272	2801	8,85	91,15
Tillit til NATO	3 029	543	2486	17,93	82,07

Vedlegg 3: Beskrivende statistikk: Danmark

<i>Kontinuerlige variabler:</i>	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Økt forsvarssamarbeid	1 017	1	4	3,164	0,935
Alder	1 036	1	6	4,434	1,599
Status	1 025	1	5	2,828	0,958
Utdanning	1 035	1	10	6,417	1,726
Inntrykk av EU	1 031	1	5	3,439	0,964
Nasjonal identitet	1 033	1	4	3,825	0,426
Europeisk identitet	1 025	1	4	3,110	0,717
Trussel mot nasjonen	1 037	1	5	2,034	0,966
Trussel mot EU	1 037	1	5	1,614	0,837
<i>Dikotome variabler:</i>	N	Antall 0	Antall 1	Prosent 0	Prosent 1
Kvinne	1 035	524	511	50,63	49,37
Tillit til nasjonalt forsvar	1 002	89	913	8,88	91,12
Tillit til NATO	1 006	100	906	9,94	90,06

Vedlegg 4: Beskrivende statistikk: Sverige

<i>Kontinuerlige variabler:</i>	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Økt forsvarssamarbeid	1 031	1	4	3,280	0,760
Alder	1 035	1	6	3,892	1,664
Status	1 034	1	5	2,768	0,935
Utdanning	1 035	1	11	7,610	1,760
Inntrykk av EU	1 035	1	5	3,345	0,975
Nasjonal identitet	1 035	1	4	3,556	0,620
Europeisk identitet	1 035	1	4	3,042	0,725
Trussel mot nasjonen	1 035	1	5	1,775	0,777
Trussel mot EU	1 035	1	5	1,469	0,692
<i>Dikotome variabler:</i>	N	Antall 0	Antall 1	Prosent 0	Prosent 1
Kvinne	1 031	572	459	55,48	44,52
Tillit til nasjonalt forsvar	1 035	147	888	14,20	85,80
Tillit til NATO	1 035	279	756	26,96	73,04

Vedlegg 5: Beskrivende statistikk: Finland

<i>Kontinuerlige variabler:</i>	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Økt forsvarssamarbeid	999	1	4	3,401	0,683
Alder	1 045	1	6	4,539	1,563
Status	1 020	1	5	2,703	0,955
Utdanning	1 045	1	11	6,872	2,369
Inntrykk av EU	1 036	1	5	3,407	0,904
Nasjonal identitet	1 044	1	4	3,650	0,564
Europeisk identitet	1 032	1	4	2,958	0,725
Trussel mot nasjonen	1045	1	5	1,846	0,949
Trussel mot EU	1045	1	5	1,562	0,889
<i>Dikotome variabler:</i>	N	Antall 0	Antall 1	Prosent 0	Prosent 1
Kvinne	1 040	534	506	51,35	48,65
Tillit til nasjonalt forsvar	1 036	36	1 000	3,47	96,53
Tillit til NATO	988	164	824	16,60	83,40

Vedlegg 6: Innhold fra DO-fil

BACHELOR THESIS - Tuva Nesheim Flatebakken

forberede variabler

//bytte navn - hovedvariabler

rename qe4_4 EUforsvar // AV (støtte til økt forsvarssamarbeid)

rename d78 EUimage // UV - inntrykk av EU (image)

rename qd1a_2 nasjonalID // UV - identitet (nasjonal)

rename qd1a_4 EuropaID // UV - identitet (Europeisk - Europa)

rename qa6a_4 tillitNF // UV - tillit (nasjonalt forsvar)

rename qa6a_12 tillitNATO // UV - tillit (NATO)

rename qe4_2 nasjonaltrussel // UV - trusseloppfatning (nasjonal)

rename qe4_1 EUtrussel // UV - trusseloppfatning (EU)

rename country land // land - utgangspunkt for nordiske variabler

// bytte navn - kontrollvariabler

rename d11r2 alder //alder

rename d10 kvinne //kjønn

rename d63 status //egenvurdering av sosial status

rename d9a utdanning //utdanning

//klargjøring av AV

numlabel, add

tab EUforsvar, missing

recode EUforsvar (5.=.) (.a=.), gen(EUforsvar1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"

recode EUforsvar1 (1=4) (2=3) (3=2) (4=1), gen(EUforsvar2) // snu om rekkefølgen slik at mest enig har høyest verdi (4)

//klargjøring av av UV - EUimage

numlabel, add

tab EUimage, missing

recode EUimage (6.=.), gen(EUimage1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"

recode EUimage1 (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1), gen(EUimage2) // snu om rekkefølgen slik at mest positiv har høyest verdi

//klargjøring av UV - nasjonalID

numlabel, add

tab nasjonalID, missing

recode nasjonalID (5.=.), gen(nasjonalID1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"

recode nasjonalID1 (1=4) (2=3) (3=2) (4=1), gen(nasjonalID2) // snu om rekkefølgen slik at mest tilknytning har høyest verdi

//klargjøring av av y-variabel// EuropaID

numlabel, add

tab EuropaID, missing

recode EuropaID (5.=.), gen(EuropaID1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"

recode EuropaID1 (1=4) (2=3) (3=2) (4=1), gen(EuropaID2) // snu om rekkefølgen slik at mest tilknytning har høyest verdi

//klargjøring av av y-variabel// tillitNF

numlabel, add

```
tab tillitNF, missing
recode tillitNF (3.=.) (.a=.), gen(tillitNF1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"
recode tillitNF1 (2=0 nei) (1=1 ja), gen(tillitNF2) // omkoder til dummy slik at tillit har høyest verdi
```

```
//klargjøring av av y-variabel// tillitNATO
numlabel, add
tab tillitNATO, missing
recode tillitNATO (3.=.), gen(tillitNATO1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"
recode tillitNATO1 (2=0 nei) (1=1 ja), gen(tillitNATO2) // omkoder til dummy slik at tillit har høyest verdi
```

```
//klargjøring av y-variabel// nasjonaltrussel
numlabel, add
tab nasjonaltrussel, missing
recode nasjonaltrussel (5.=.), gen(nasjonaltrussel1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"
recode nasjonaltrussel1 (1=4) (2=3) (3=2) (4=1), gen(nasjonaltrussel2) // snu om rekkefølgen slik at høyest trusselvurdering truet har høyest verdi
```

```
//klargjøring av y-variabel// EUtrussel
numlabel, add
tab EUtrussel, missing
recode EUtrussel (5.=.) (.a=.), gen(EUtrussel1) // fjerne missing-verdier og "vet ikke"
recode EUtrussel1 (1=4) (2=3) (3=2) (4=1), gen(EUtrussel2) // snu om rekkefølgen slik at høyest trusselvurdering har høyest verdi
```

OMKODING OG KLARGJØRING AV KONTROLLVARIABLER

```
//alder
numlabel, add
tab alder, missing
recode alder (7.=.), gen(alder1) // fjerne missing-verdier (nekt/ikke oppgitt svar)
```

```
//kjønn
numlabel, add
tab kvinne, missing
recode kvinne (3.=.), gen(kvinne1) // fjerne missing-verdier (nekt/ikke oppgitt/vet ikke/ikke-binær)
recode kvinne1 (1=0 mann) (2=1 kvinne), gen(kvinne4) //omkoder til dummy-variabel:
kvinne=1, ikke-kvinne (mann)=0
```

```
// sosial status - proxy for inntekt
numlabel, add
tab status, missing
recode status (6.=.) (7.=.) (8.=.) (9.=.), gen(status1) // fjernet 'andre', 'ingen', 'nekt' og 'vet ikke'. Høyere verdi= høyere klasse/status
```

```
// utdanning
numlabel, add
tab utdanning, missing
```

```
recode utdanning (31.=.) (32.=.) (33.=.) (34.=.), gen(utdanning1) // UTDANNINGSNIVÅ - fjernet numre/verdier som ikke er passer inn i kategoriene (sammenslåtte kategorier/utenlandsstudier) + 'nekt' og 'vet ikke'
```

```
*GENERERE VARIABLER FOR GEOGRAFISKE AVGRENSNINGER *
```

```
// hele EU27 (vanlig variabler med ikke-medlemmer som fjernede missing verdier)
```

```
recode land (9 31 33 34 35 36 37 41 42 43 45 46=.), gen(bareEU27)
```

```
// hele EU27 (dummy)
```

```
recode land (9 31 33 34 35 36 37 41 42 43 45 46=0 andre) (1 2 3 4 5 6 7 8 11 12 13 14 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 32=1 EU27), gen(eu27) //EU27 (dummy)
```

```
numlabel, add
```

```
tab eu27, missing
```

```
// EU uten Norden (dummy)
```

```
recode bareEU27 (7 16 17=0 Norden) (1 2 3 4 5 6 8 11 12 13 14 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 32=1 EU), gen(EUikkeN)
```

```
numlabel, add
```

```
tab EUikkeN, missing
```

```
//samlet Nordisk dummy-variabel*
```

```
recode bareEU27 (1 2 3 4 5 6 8 11 12 13 14 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 32=0 EU) (7 16 17=1 Norden), gen(bareNorden) //NORDEN (dummy)
```

```
numlabel, add
```

```
tab bareNorden, missing
```

```
*egen variabel for Sverige*
```

```
recode bareEU27 (1 2 3 4 5 6 7 8 11 12 13 14 16 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 32=0 EU) (17=1 Sverige), gen(Sverige) // SVERIGE - lage en dummy-variabel for svensk og ikke-svensk
```

```
numlabel, add
```

```
tab Sverige, missing
```

```
*egen variabel for Danmark*
```

```
recode bareEU27 (1 2 3 4 5 6 8 11 12 13 14 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 32=0 EU) (7=1 Danmark), gen(Danmark) // DANMARK - lager en dummy-variabel for dansk og ikke-dansk
```

```
numlabel, add
```

```
tab Danmark, missing
```

```
*egen variabel for Finland*
```

```
recode bareEU27 (1 2 3 4 5 6 7 8 11 12 13 14 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 32=0 EU) (16=1 Finland), gen(Finland) // FINLAND - lage en dummy-variabel for finsk og ikke-finsk
```

```
numlabel, add
```

```
tab Finland, missing
```

```
*BLOKKVIS LINEÆR REGRESJON - 5 modeller med ulik geografisk avgrensning*
```

```
//EU ekskludert Norden
```

```
nestreg:regress EUforsvar2 (alder1 kvinne4 status1 utdanning1 EUimage2) (nasjonalID2
EuropaID2 tillitNF2 tillitNATO2) (nasjonaltrussel2 EUtrussel2) if EUikkeN==1
```

```
//Norden, samlet
```

```
nestreg:regress EUforsvar2 (alder1 kvinne4 status1 utdanning1 EUimage2) (nasjonalID2
EuropaID2 tillitNF2 tillitNATO2) (nasjonaltrussel2 EUtrussel2) if bareNorden==1
```

```
//Danmark
```

```
nestreg:regress EUforsvar2 (alder1 kvinne4 status1 utdanning1 EUimage2) (nasjonalID2
EuropaID2 tillitNF2 tillitNATO2) (nasjonaltrussel2 EUtrussel2) if Danmark==1
```

```
//Sverige
```

```
nestreg:regress EUforsvar2 (alder1 kvinne4 status1 utdanning1 EUimage2) (nasjonalID2
EuropaID2 tillitNF2 tillitNATO2) (nasjonaltrussel2 EUtrussel2) if Sverige==1
```

```
//Finland
```

```
nestreg:regress EUforsvar2 (alder1 kvinne4 status1 utdanning1 EUimage2) (nasjonalID2
EuropaID2 tillitNF2 tillitNATO2) (nasjonaltrussel2 EUtrussel2) if Finland==1
```

GENERERE BESKRIVENDE STATISTIKK

```
sum EUforsvar2 alder1 status1 utdanning1 EUimage2 nasjonalID2 EuropaID2 nasjonaltrussel
EUtrussel if EUikkeN==1 //EU uten Norden, kontinuerlige
```

```
tab1 kvinne4 tillitNF2 tillitNATO2 if EUikkeN==1 // EU uten Norden, dikotome
```

```
sum EUforsvar2 alder1 status1 utdanning1 EUimage2 nasjonalID2 EuropaID2 nasjonaltrussel
EUtrussel if bareNorden==1 //Norden, kontinuerlige
```

```
tab1 kvinne4 tillitNF2 tillitNATO2 if bareNorden==1 // Norden, dikotome
```

```
sum EUforsvar2 alder1 status1 utdanning1 EUimage2 nasjonalID2 EuropaID2 nasjonaltrussel
EUtrussel if Danmark==1 //Danmark, kontinuerlige
```

```
tab1 kvinne4 tillitNF2 tillitNATO2 if Danmark==1 // Danmark, dikotome
```

```
sum EUforsvar2 alder1 status1 utdanning1 EUimage2 nasjonalID2 EuropaID2 nasjonaltrussel
EUtrussel if Sverige==1 //Sverige, kontinuerlige
```

```
tab1 kvinne4 tillitNF2 tillitNATO2 if Sverige==1 // Sverige, dikotome
```

```
sum EUforsvar2 alder1 status1 utdanning1 EUimage2 nasjonalID2 EuropaID2 nasjonaltrussel
EUtrussel if Finland==1 //Finland, kontinuerlige
```

```
tab1 kvinne4 tillitNF2 tillitNATO2 if Finland==1 // Finland, dikotome
```

